

Jelige: matyesz

OTDK-DOLGOZAT

A regionális halászati gazdálkodási szervezetek mint az államok közötti együttműködés fórumai a megosztott halállományok kezelésére

Az EU és a Feröer-szigetek hering vitája

Lezárás dátuma: 2014. március 7.

Tartalomjegyzék

Tartalomjegyzék.....	2
Rövidítések jegyzéke.....	3
I. Bevezetés	4
II. A halászat történeti megközelítésből.....	4
III. A megosztott tengeri erőforrások kezelése	7
Jogi keret	8
Az ENSZ Tengerjogi Egyezménye	8
Az ENSZ Halállomány Megállapodása	10
A Halállomány Megállapodás és a regionális halászati gazdálkodási szervezetek.....	12
A regionális halászati gazdálkodási szervezetek.....	15
IV. A hering vita.....	16
Az atlanti-skandináv hering	16
Északkelet-atlanti Halászati Bizottság (NEAFC)	18
Az Európai Unió és a regionális halászati gazdálkodási szervezetek	21
A Feröer-szigetek jogi státusza, nemzetközi kapcsolatai.....	21
Kvóták a NEAFC-ban	23
Vitarendezés a tengerjogban	23
A NEAFC vitarendezési eljárása.....	23
Halállomány Megállapodás VIII. rész	24
UNCLOS XV. rész.....	25
EU intézkedések a Feröer-szigetekkel szemben	26
A kizárólagos gazdasági övezet és a kikötő szerint illetékes állam jogai és kötelezettségei	27
Kapcsolat a jogellenes, nem bejelentett és szabályozatlan halászattal.....	29
Vitarendezés a Világkereskedelmi Szervezet előtt	30
A Feröer-szigetek státuszából adódó kérdések a vitarendezés terén.....	34
Következtetések összegzése	36
Hivatkozott irodalom.....	38
Egyéb felhasznált irodalom.....	41

Rövidítések jegyzéke

FAO (Food and Agriculture Organization): Egyesült Nemzetek Szervezetének Élelmészügyi és Mezőgazdasági Szervezete

GATT (General Agreement on Trade and Tariffs): Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény

ICES (International Council for the Exploration of the Sea): Nemzetközi Tengerkutató Tanács

ITLOS (International Tribunal for the Law of the Sea): Nemzetközi Tengerjogi Bíróság

IUU (illegal, unreported and unregulated): jogellenes, nem bejelentett és szabályozatlan

MSY (maximum sustainable yield): legmagasabb fenntartható hozam

NAFO (Northwest Atlantic Fisheries Organization): Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet

NEAFC (North East Atlantic Fisheries Commission): Északkelet-atlanti Halászati Bizottság

OSPAR (Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic): Az Atlanti-óceán észak-keleti körzete tengeri környezetének védelméről szóló egyezmény

RFMO (regional fisheries management organization): regionális halászati gazdálkodási szervezet

TAC (total allowable catch): teljes kifogható mennyiség

UNCLOS (United Nations Convention on the Law of the Sea): Az Egyesült Nemzetek Tengerjogi Egyezménye

UNFSA (The United Nations Agreement for the Implementation of the Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks): Megállapodás az Egyesült Nemzetek Szervezetének 1982. december 10-i tengerjogi egyezményében foglalt, a kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló halállományok és a hosszú távon vándorló halállományok védelméről és kezeléséről szóló rendelkezések végrehajtásáról

WTO (World Trade Organization): Világkereskedelmi Szervezet

I. Bevezetés

Számos halállomány több állam joghatósága alá tartozó területeken, illetve nyílt tengeren található meg, mely a halászó államok közötti vitákhoz vezethet. A halállományok megfelelő mértékű halászatának biztosítása kiemelkedő fontossággal bír a tengeri környezet védelmének területén, a fenntartható fejlődés terén.

Az EU és a Feröer-szigetek közötti vita a heringállományt illetően számos érdekes kérdést vet fel. Néhányuk a megosztott halállományok közös kezeléséhez, a regionális halászati gazdálkodási szervezetek működéséhez kapcsolódik, néhányuk a tengerjogi viták rendezésének nehézségeihez, néhányuk a Feröer-szigetek speciális státuszából ered.

Dolgozatom első részében a megosztott halállományok kezelésének szabályozását vizsgálom, mely során bemutatom az államok közötti együttműködés egy módját, a regionális halászati gazdálkodási szervezeteken keresztül történő együttműködést. A dolgozat második részében az EU és a Feröer-szigetek közötti hering vitát vizsgálom, különös tekintettel a heringállomány kezeléséért felelős regionális halászati gazdálkodási szervezet működésére, a nemzetközi megállapodások regionális szinten történő végrehajtására, és annak esetleges hiányosságaira. Dánia a Feröer-szigetek tekintetében két vitarendezési fórum előtt is eljárást indított az EU ellen, melyek jelenleg folyamatban vannak. A tengerjogi viták rendezésének lehetőségeit, és nehézségeit vizsgálom, mely végezetül visszavezet az első részben vizsgált együttműködési kötelezettség jelentőségéhez a viták megelőzésének kapcsán.

II. A halászat történeti megközelítésből

A tengerjog történeti fejlődését az államok gazdasági érdekei, illetve az európai érdekek határozták meg. A tenger jogi természetéről elsőként a római jogászok foglaltak állást. A tengerre - ahogyan a levegőre, folyóvízre, és a tengeri partszakaszokra is - *commune omnium*-ként, azaz a természet részét képező közös tulajdonként tekintettek. A rómaiak számára azonban a tenger mint közös tulajdon a *mare nostrum*-ot jelentette, tehát az ő tengerüket, mely felett uralmat szereztek. A közös tulajdon kizárólag a római polgárok közös tulajdonát jelentette, a tulajdonszerzést zárta ki a tengeren, magánjogi szabályozás tárgyát

képezte. A nemzetközi tengerjog fejlődésének így nem a Római Birodalom volt a legmegfelelőbb fóruma.¹

A tengerekről alkotott felfogáshoz, illetve a tengerjog fejlődéséhez Hugo Grotius 1609-ben megjelent műve, a *Mare Liberum* jelentős mértékben járult hozzá. A *Mare Liberum* a Holland Kelet-Indiai Társaság felkérésére készített mű egy fejezete, melynek célja a portugál zászló alatt hajózó, értékes kincseket szállító Santa Caterina hajó hollandok általi lefoglalása jogszerűségének igazolása volt.² Grotius érvelését a római jogászok tanításaira alapozta, véleménye szerint az óceánok nem képezhetik tulajdon tárgyát, mert “ami nem birtokolható, vagy ami soha nem volt birtok tárgya, nem lehet senki tulajdona, mivel minden tulajdon a birtokbavétellel keletkezik”.³ A tengeri területeket a levegőhöz hasonítja; “a tenger mindenkié, mivel olyan határtalan, hogy senki tulajdonát nem képezheti, mindenki által használható akár a hajózás, akár a halászat szemszögéből tekintünk rá.”⁴ A hajózás szabadságának elve alkalmazandó a halászatra is, tehát szabad mindenki számára.⁵

Grotius elméletével szemben John Selden 1635-ben megjelent műve, a *Mare Clausum* a tengerekre kiterjeszthető szuverenitás elvét vallotta, az államok óceánra kiterjesztett uralmának hosszú évekre visszanyúló gyakorlatát bizonyította.⁶

A 18-19. század uralkodó nézetévé a *mare liberum* elmélete vált. A tengerek szabadsága mellett a halállományokra kimeríthetetlen, megújuló forrásként tekintettek, mely szabad tulajdonszerzés tárgyát képezi, egészen a 19. század közepéig. A 19. században egyértelművé vált, hogy a halászat korlátozására igenis szükség van, a tudományos érdeklődés figyelme a halászat fele fordult, megjelent a túlhalászás fogalma. A 19. század második felétől a technológia fejlődésével, a gőzhajók elterjedésével, új halászhálók kifejlesztésével a halászat hatékonysága hatalmas mértékben növekedett.⁷ A mértéktelen halászat káros eredményei folyamatosan emelkedtek.⁸

A mindenki számára elérhető források problémáit Garrett Hardin 1968-ban írott esszéje a közlegelők tragédiájáról mutatja be, melyben a közjó és az önérdék konfliktusa

¹ Andree Kirchner, “History of the Law of the Sea,” *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Last updated 2007; Donald Rothwell and Tim Stephens, *The International Law of the Sea* (Oxford, Portland: Hart Publishing, 2010), p. 3.

² Kirchner, “History of the Law of the Sea,” para. 10–11.

³ Hugo Grotius, *The Freedom of the Seas, Or, The Right Which Belongs to the Dutch to Take Part in the East Indian Trade*, trans. Ralph Van Deman Magoffin (New York: Oxford University Press, 1916), p. 27.

⁴ Ibid., p. 28.

⁵ Ibid., p. 32.

⁶ Rothwell and Stephens, *The International Law of the Sea*, 3; Erzsébet Csatlós, “Grotius És a Mare Liberum Konceptiója,” *Jogtörténeti Szemle* 2012, no. 3 (2012): p. 6. A tengeren való tulajdonszerzés Selden szerint addig a távolságig terjed, ameddig a tenger kincsei kiaknázzhatóak.

⁷ Rothwell and Stephens, *The International Law of the Sea*, p. 283.

⁸ FAO Fisheries Department, *The State of World Fisheries and Aquaculture* (Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 1995), p. 8.

bontakozik ki. Egy minden pásztor által használható legelőn minden pásztor racionális lényként maximálni igyekszik a nyereségét, így arra kényszerül, hogy nyáját növelje. Ám amennyiben minden pásztor ezt a logikát követi a kezdeti nyereség után előbb-utóbb eléri azt a szintet, amikor a legelő a túllegeltetés miatt erodálódik, elgyomosodik, és senki nem használhatja a továbbiakban. Már Garrett is felhívja a figyelmet arra, hogy a világtengerek helyzete megegyezik a közlegelőkével, ahol a tengerek szabadságában és az óceánok kimeríthetetlen gazdagságában hívők a halállományokat a kipusztulás szélére sodorják.⁹

A FAO Halászati Bizottságának 1993. évi jelentése szerint a világ halállományának azon részének, melyről adatok rendelkezésre álltak 44%-a százaléka teljesen vagy erősen kiaknázott, 16%-a túlhalászott, 6%-a kimerített, 3%-a pedig a túlhalászat okozta károkból történő lassú helyreállítás folyamatában volt.¹⁰

Annak ellenére, hogy a 19-20. századra egyértelművé vált a túlhalászat megelőzésének szükségessége, az első szabályozásokhoz e téren nem a fenntarthatóság felé irányuló ambíciók, hanem a halászó államok közötti konfliktusok vezettek.¹¹

1882-ben született meg az egyezmény a belga, a dán, a porosz, és a holland király, a német császár, a francia köztársasági elnök és az angol királynő között az Északi-tenger halászatának szabályozásáról, mely a halászoknak saját partszakaszukon egy, az apályvonaltól három mérföldig terjedő sávot határozott meg, ahol kizárólagos halászati jogot gyakorolhatnak.¹²

A következő jelentős lépésnek a Bering-tengeri medvefókák ügye (1893) tekinthető, melyben az Amerikai Egyesült Államok a Földet és természeti forrásait az emberiség közös ajándékának nevezte, melynek csak haszonélvezői vagyunk, de nem tulajdonosai, és melyet a következő haszonélvezők érdekében meg kell védenünk.¹³

Ezt követően számos egyezmény született a 20. század első felében. Az egyik legjelentősebb fajspecifikus egyezmény az 1946-os Nemzetközi Egyezmény a Bálnavadászatról, mely létrehozta a Nemzetközi Bálnavadászati Bizottságot.¹⁴

⁹ Garrett Hardin, "A Közlegelők Tragédiája," in *Természet És Szabadság*, ed. András Lányi (Osiris, 2000), p. 222–223.

¹⁰ FAO Fisheries Department, *The State of World Fisheries and Aquaculture*, p. 8.

¹¹ Rothwell and Stephens, *The International Law of the Sea*, p. 283.

¹² Convention Between Her Majesty, The German Emperor, King Of Prussia, The King Of The Belgians, The King Of Denmark, The President Of The French Republic, And The King Of The Netherlands, For Regulating The Police Of The North Sea Fisheries - 1882, Art. II.

¹³ Bering Sea Fur Seals Arbitration (Great Britain v. United States), Moore International Arbitrations (1893).

¹⁴ International Convention for the Regulation of Whaling, 1946.

A 20. században megkezdődött a tengerjog kodifikációja a Hágai Konferenciával (1930), melyet az 1958-as genfi kodifikációs konferencia négy egyezménye és egy fakultatív jegyzőkönyv követett, majd a második ENSZ Tengerjogi Konferencia 1960-ban és a harmadik Konferencia 1973-tól, mely eredményeképpen 1982-ben elfogadták a Tengerjogi Egyezményt¹⁵.

III. A megosztott tengeri erőforrások kezelése

A tengeri élőlények mozgását nem befolyásolják az emberek által megalkotott tengeri övezetek határai, így természetesen nem állnak meg az alapvonaltól 200 tengeri mérföldre található kizárólagos gazdasági övezet¹⁶ határán sem. Számos faj óriási távolságokat tesz meg az óceánban, egyes halállományok különböző kizárólagos gazdasági övezetek között, mások a kizárólagos gazdasági övezetek és a nyílt tenger között, illetve kizárólag a nyílt tengeren. Ilyen esetekben a halállomány mint a halgazdálkodás egy egysége nem egy állam folyamatos joghatósága alatt áll, ezért a hatékony halgazdálkodáshoz, a halállományok megóvásához további intézkedések, az érintett államok együttműködése, illetve nemzetközi összehangolt szabályozás szükséges.

A több kizárólagos gazdasági övezetben, egy vagy több kizárólagos gazdasági övezetben és a nyílt tenger között, illetve a nyílt tengeren vándorló halállományokat megosztott halállományoknak nevezzük. A vándorlási tulajdonságoktól függően, és ennek következtében attól függően, hogy több állam joghatósága alá tartozó területeken fordulnak-e elő, szükséges különböző kategóriákba sorolnunk a halállományokat. A megosztott halállomány elnevezés a nemzetközi jogirodalomban elterjedt, de nem létezik egy egységes kategorizálás a különböző altípusainak meghatározására¹⁷, illetve az UNCLOS és az ENSZ megállapodása az 1982. december 10-i tengerjogi egyezményében foglalt, a kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló halállományok és a hosszú távon vándorló halállományok védelméről és kezeléséről szóló rendelkezések végrehajtásáról¹⁸ sem használja ezt a kifejezést.

¹⁵ United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982 december 10. [továbbiakban: UNCLOS].

¹⁶ UNCLOS 57. cikk.

¹⁷ Annick Van Houtte, "Legal Aspects in the Management of Shared Fish Stocks," in *Papers Presented at the Norway- FAO Expert Consultation on the Management of Shared Fish Stocks, Bergen, Norway, 7- 10 October 2002*, ed. FAO and Norway- FAO expert consultation on the management of shared fish stocks (Rome: Food and Agriculture Organization, 2003), p. 30.

¹⁸ The United Nations Agreement for the Implementation of the Provisions of the United Nations Convention on the Law of the Sea of 10 December 1982 relating to the Conservation and Management of Straddling Fish Stocks and Highly Migratory Fish Stocks, 1995. augusztus 4. [továbbiakban: Halállomány Megállapodás].

Az Egyesült Nemzetek Szervezetének Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete [továbbiakban: FAO] meghatározása szerint négy kategória tartozik ide¹⁹:

1. A határokon átnyúló halállományok azon halállományok, melyek több parti állam kizárólagos gazdasági övezete között vándorolnak. Ez a kategória megfelel az UNCLOS 63. cikkének (1) bekezdésében nevesített „két vagy több parti állam kizárólagos gazdasági övezeteiben megtalálható” halállomány kategóriájának.
2. Az UNCLOS 64. cikke tartalmaz rendelkezéseket a nagy távolságra vándorló fajokat illetően. Az ide tartozó halfajtákat az UNCLOS I. mellékletének taxatív felsorolása tartalmazza, ezek többnyire különböző tonhalfajok, melyek nagy távolságra vándorolnak, és előfordulhatnak a parti állam kizárólagos gazdasági övezetében is és a nyílt tengeren is.
3. A harmadik csoportot alkotja minden egyéb olyan halállomány, mely a parti állam kizárólagos gazdasági övezetében, illetve az azzal határos nyílt tengeren is megtalálható (kivéve az anadrom és katadrom halállományokat), ezeket a Halállomány Megállapodás magyar fordítása kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló halállományoknak nevezi²⁰. Az UNCLOS 63. cikkének (2) bekezdése érinti a “kizárólagos gazdasági övezetben és az azon túli vagy azzal szomszédos területen egyaránt megtalálható” halállományokat.
4. A negyedik csoportot pedig azon halállományok alkotják, melyek kizárólag a nyílt tengeren találhatóak.

Ezen kategóriák néhol átfedésben lehetnek egymással. Előfordulhat például, hogy egy halállomány egyszerre tartozik a második vagy a harmadik csoportba, és az első csoportba is.

Jogi keret

A megosztott halállományok kezelésére vonatkozó szabályozást az UNCLOS és a Halállomány Megállapodás tartalmazza.

Az ENSZ Tengerjogi Egyezménye

Az UNCLOS 63. és 64. cikke foglalkozik a fent megjelölt első három kategóriával, azaz a határokon átnyúló, a kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló és a nagy távolságra vándorló halállományokkal. A nyílt tengeri halállományok halászatát a 87. cikk (1) bekezdés e) pontja és a 116-120. cikkek érintik.

¹⁹ Gordon Ross Munro, *The Conservation and Management of Shared Fish Stocks: Legal and Economic Aspects* (Rome: Food and Agriculture Organization, 2004), p. 3.

²⁰ Az első csoport elnevezése angolul: transboundary, míg a harmadik csoporté straddling, az elnevezés csak magyar nyelven ennyire hasonló.

A 63(1) cikk a következőket írja elő a határokon átnyúló halállományokra vonatkozóan: „ezen államok (a két vagy több parti állam, melynek kizárólagos gazdasági övezeteiben megtalálhatók) erőfeszítéseket tesznek közvetlenül vagy a megfelelő szubregionális vagy regionális szervezeteken keresztül az ezen élőlények megóvásához és állományuk növeléséhez²¹ szükséges intézkedések egyeztetésére e rész egyéb rendelkezéseinek sérelme nélkül.” A (2) bekezdés szövege a kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló halállományokról hasonló, azonban az intézkedések egyeztetése csak az állományok megóvására irányul.

Az államok kötelelességeit a halállomány kezelésére pontosan nem határozza meg, mindössze az együttműködésre vonatkozó erőfeszítést írja elő.

Az ENSZ Tengerjogi Konferenciák alatt a megosztott halállományok szabályozására vonatkozóan 1972-től 1982-ig elhangzott javaslatok és indítványok tág kört öleltek fel. A megoldási ötletek között szerepelt egy nemzetközi hatóság létrehozása, nemzetközi halgazdálkodási bizottságok, egyéb nemzetközi halgazdálkodást szabályozó testületek létrehozása, szoros együttműködés nemzetközi szervezetek és a parti államok között, illetve a lobogó szerinti állam joghatósága alá vetés. 1975-től a szövegezés már a végleges formához közel állt, azonban egyes államok még igyekeztek változtatásokra javaslatokat tenni. Így például az erőfeszítéseket tesznek intézkedések egyeztetésére kifejezés helyett a szigorúbb kötelesek intézkedések egyeztetésére előírást belefoglalni. Ezt a változatot végül nem fogadták el.²²

A kérdés, hogy „az államok erőfeszítéseket tesznek” vajon mennyiben jelent kötelezettséget? A magyar fordítás egyszerű kijelentő mondata ugyan nem érzékelteti ezt kellő erővel, de az eredeti szövegezés, illetve számos forrás alapján egyértelmű, hogy kötelezettségről van szó²³. Ez egy *pactum de negotiando*, mely magában foglalja, hogy a kötelezettség jóhiszemben való tárgyalásra irányul.²⁴ Kötelezettek arra, hogy megpróbáljanak megegyezésre jutni a források megóvásához és állományuk fejlesztése terén, de nem

²¹ Az állományuk növelése kifejezés helyett megfelelőbb az állományuk fejlesztése kifejezés, mivel az egyezmény eredeti szövegében található „development of such stocks” kifejezést a halállományok mint halgazdálkodási források fejlesztéseként kell értelmezni. Ez magában foglalja a kevésbé használt állományok halászatának növelését, a nagy mértékben halászott állományok halászatának irányításában a fejlesztést a forrás hatékonyabb kihasználása érdekében. A 61. cikkel együtt értelmezve, mely az élő források túlhalasztás általi veszélyeztetését érinti, ez a szakasz az állományok fenntartható kezelésének egy hosszú távú stratégiáját vetíti előre. Myron H. Nordquist, Shabtai Rosenne, and Satya N. Nandan, *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: A Commentary Online* (Martinus Nijhoff Publishers, 2013), p. 647.

²² Ibid., p. 641.

²³ Gordon Ross Munro, “The Management of Internationally Shared Fish Stocks: A Law and Economics Approach,” in *The Future of Ocean Regime-Building: Essays in Tribute to Douglas M. Johnston*, ed. Aldo E. Chircop, Ted L. McDorman, and Susan J. Rolston (Brill, 2009), 411–435; Nordquist, Rosenne, and Nandan, *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982*.

²⁴ Nordquist, Rosenne, and Nandan, *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982*, p. 646.

kötelezettek arra, hogy egyezségekre is jussanak.²⁵ A nemzetközi jogban az együttműködési kötelezettség egy általános kötelezettség az együttműködésre, mely tájékoztatási, konzultációs és tárgyalási kötelezettséget foglal magában.²⁶

Az együttműködési kötelezettség elvét a nemzetközi jogban nem az UNCLOS honosította meg, illetve nem kizárólag a halászati jogban találkozunk vele. Az együttműködési kötelezettség a megfelelő gondosság elve mellett alakult ki, és nyert fokozatosan egyre jelentősebb teret.²⁷

Az Északi-tengeri Kontinentális Talapzat ügyekben a Nemzetközi Bíróság a tárgyalási kötelezettségről a tengeri határok kapcsán fejtette ki véleményét: “a felek kötelesek azzal a szándékkal megkezdeni a tárgyalásokat, hogy megegyezésre jussanak, nem csupán azzal, hogy a tárgyalás formális folyamatán túljussanak ... kötelesek olyan magatartást tanúsítani, hogy a tárgyalás jelentőségteljes legyen, amely nem teljesül, ha az egyik fél a saját álláspontjához ragaszkodik, változtatás szándéka nélkül.”²⁸ Az Egyesült Királyság és Izland közötti halászati vitában a Nemzetközi Bíróság kimondta, hogy a tárgyalásokat a feleknek úgy kellene folytatniuk, hogy minden fél jóhiszeműen tekintettel van a többi fél jogaira.²⁹

Az UNCLOS 63(2) bekezdéséhez kapcsolódik a 116. cikk a nyílt tengeri halászathoz való jogról, mely kimondja, hogy minden államnak joga van ahhoz, hogy állampolgárai halászhassanak a nyílt tengeren a parti államok jogainak és kötelezettségeinek, továbbá érdekeinek figyelembevételével, melyeket többek között a 63. cikk (2) bekezdése és a 64–67. cikk említ. Hasonlóan, a 117. cikk előírja minden állam kötelezettségeként, hogy akár más államokkal együttműködve, a nyílt tengerek élő forrásainak megóvása érdekében szükséges intézkedéseket tegyen állampolgárai tekintetében. A 123. cikk megismétli ezt a kötelezettséget a zárt vagy félig zárt tengereket határoló államokkal kapcsolatban.

A 63. cikk mindkét esetében az államok kötelezettségüknek közvetlenül vagy a megfelelő szubregionális vagy regionális szervezeteken keresztül tesznek eleget.

Az ENSZ Halállomány Megállapodása

A másik jelentős nemzetközi jogforrás a megosztott halállományok kezelésének szabályozására az ENSZ Halállomány Megállapodása.

²⁵ Munro, “The Management of Internationally Shared Fish Stocks: A Law and Economics Approach,” p. 415.

²⁶ Annick Van Houtte, “Legal Aspects in the Management of Shared Fish Stocks,” p. 36.

²⁷ Ellen Hey, *The Regime for the Exploitation of Transboundary Marine Fisheries Resources: The United Nations Law of the Sea Convention Cooperation Between States* (Brill, 1989), p. 25–41.

²⁸ North Sea Continental Shelf cases, I.C.J. Reports 1969, p. 3.

²⁹ Fisheries Jurisdiction merits (Egyesült Királyság v. Izland) I.C.J. Reports 1974, p. 3.

Az ENSZ konferenciát a kizárólagos övezeteken túlnyúló halállományok és a hosszú távon vándorló halállományokról 1993 áprilisában tartották. Célja az említett halállományok megóvásával kapcsolatos problémák kezelése, az államok közti együttműködés javítása, megfelelő ajánlások kidolgozása volt. A konferencia az UNCLOS nyílt tengerekkel kapcsolatos, különösen a 63(2) cikk hiányosságainak kijavítását célozta.

A konferenciát megelőző években emelkedett a túlhalászás, komoly csökkenés volt észlelhető a világon számos helyen a fontos kereskedelmi halállományokban. A halászattal kapcsolatos kérdések kritikus természetét illetően erősödött a tudatosság, illetőleg a globális egyetértés, hogy az óceán élő forrásainak szabályozásához és megóvásához egy hatékonyabb rendszert hozzanak létre.³⁰

1995 augusztusában a konferencia elfogadta a megállapodást, majd decemberben megnyílt aláírásra az államok számára. 2001. december 11-én lépett hatályba, 2013 októberig 81 állam tagja a megállapodásnak.³¹

A konferencia elnöke az egyezmény 3 pillérét nevezte meg, a megóvást és szabályozást, az intézkedések követésének biztosítását és a békés vitarendezést.³² A Halállomány Megállapodás gyakorlatilag az UNCLOS hatékony végrehajtását mozdítja előre, a kettő viszonyát a 4. cikk érinti. E szerint a megállapodás egyik rendelkezése sem sérti az államok egyezmény szerinti jogait, joghatóságát és kötelezettségeit. A megállapodás az egyezmény szövegösszefüggésében és annak megfelelően alkalmazandó.³³ A szerződések jogáról szóló Bécsi Egyezmény szerződések értelmezésének általános szabályai szerint a szövegösszefüggés mellett figyelembe kell venni a részes felek között a szerződés értelmezésére vagy rendelkezéseinek alkalmazására vonatkozóan létrejött bármely utólagos megállapodást. Az UNCLOS és a Halállomány Megállapodás közötti szoros kapcsolat miatt utólagos megállapodásként tekinthetünk rá.³⁴

A Halállomány Megállapodás területi hatálya alá a nemzeti joghatóságon kívüli területek tartoznak, azzal a kivétellel, hogy a 6. cikk, az elővigyázatosság elvének alkalmazásáról és a 7. cikk, a védelmi és kezelési intézkedések összeegyeztethetőségéről a

³⁰ Moritaka Hayashi, "The Straddling and Highly Migratory Fish Stocks Agreement," in *Developments in International Fisheries Law*, ed. Ellen Hey, 1999, p. 56.

³¹ [http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm#Agreement for the implementation of the provisions of the Convention relating to the conservation and management of straddling fish stocks and highly migratory fish stocks](http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm#Agreement%20for%20the%20implementation%20of%20the%20provisions%20of%20the%20Convention%20relating%20to%20the%20conservation%20and%20management%20of%20straddling%20fish%20stocks%20and%20highly%20migratory%20fish%20stocks) Letöltve: 2014.02.11.; Körülbelül a fele az UNCLOS tagjainak, amely jelenleg 166 államot jelent.

³² Tore Henriksen, Geir Hønneland, and Are K. Sydnæs, *Law and Politics in Ocean Governance: The UN Fish Stocks Agreement and Regional Fisheries Management Regimes* (Martinus Nijhoff Publishers, 2006), p. 12.

³³ Halállomány Megállapodás 4. cikk

³⁴ Bécsi Egyezmény a szerződések jogáról (1969) 31. cikk

nemzeti joghatóság alá tartozó területeken is alkalmazandó.³⁵ A nemzeti joghatóságon kívüli terület a nyílt tengert jelenti, ahol az államok szabadon halászhatnak. A megállapodás tehát tartalmaz előírásokat a parti államok számára, és azon államok számára is, akik a nyílt tengeren halásznak.

A megállapodás tárgyi hatálya alá a kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló halállományok és a hosszú távon vándorló halállományok tartoznak. Mindkét halállomány a nyílt tengeren is előfordul, különbséget kell tenni azonban közöttük, mert a parti államok jogai és kötelezettségei eltérőek a különböző halállományokkal kapcsolatban.³⁶

A Halállomány Megállapodás és a regionális halászati gazdálkodási szervezetek

A Halállomány Megállapodás az UNCLOS-ban előírt³⁷ együttműködési kötelezettséget tovább erősíti számos előírásával. Az UNCLOS csak néhány általános rendelkezést tartalmaz a regionális halászati gazdálkodási szervezetekkel [regional fisheries management organization, továbbiakban: RFMO] kapcsolatban, a megállapodás ezek szerepét is igyekszik erősíteni.

A megállapodás 7(1)(a) cikke kötelezettséget ír elő az együttműködésre, közvetlenül vagy együttműködési mechanizmusokon keresztül, mely egyik lehetséges módja az RFMO-ban való részvétel. Az UNCLOS alapján nem kötelező az államoknak ilyen szervezetben részt venni.³⁸ Abból következően, hogy más módon is együttműködhetnek, az RFMO-knak nincs kizárólagos hatáskörük a nyílt tengeri halászat szabályozására. A Halállomány Megállapodás 8. cikke alapján látszólag nincs kizárólagos hatásköre az RFMO-knak, azonban a (3) és (5) bekezdések meglehetősen szűkítik az államok mozgásterét e tekintetben. A megállapodás szerint amennyiben megfelelő RFMO létezik, és a megállapodásban részes állam nem válik annak tagjává, kötelesek megegyezni a meghatározott védelmi és kezelési intézkedések alkalmazásáról.³⁹ A megállapodás részes államai nem kerülhetik el az együttműködést oly módon, hogy nem válnak a megfelelő RFMO tagjává. Védelmi és kezelési intézkedéseket meghatározó RFMO vagy megállapodás hiányában, az érintett parti államok és az alrégióban vagy a régióban az állományokat nyílt tengeren halászó államok együttműködnek egy ilyen szervezet létrehozásában vagy más, megfelelő megállapodást kötnek az állományok védelmének és kezelésének biztosítására, valamint részt vesznek a szervezet vagy

³⁵ Halállomány Megállapodás 3. cikk

³⁶ UNCLOS 62. cikk

³⁷ UNCLOS 63-64. cikkek, 118. cikk

³⁸ UNCLOS 63. cikk

³⁹ Halállomány Megállapodás 8(3)

megállapodás munkájában.⁴⁰ E rendelkezések arra engednek következtetni, hogy kizárólagos hatáskörük van az RFMO-knak.⁴¹

A Halállomány Megállapodás 8(3) cikke szerint „Az érintett halászatban ténylegesen érdekelt államok az említett szervezet tagjai vagy az említett megállapodás részesei lehetnek.” Ez az előírás azt sugallhatja, hogy nem csatlakozhat akárki, például azon államok, amelyek kizárólagos gazdasági övezetében az adott halállomány nem régóta található meg. Tekinthesünk erre azonban a másik oldalról is, így nézve nem zárhatnak ki államokat, ha ténylegesen érdekeltek. Mivel a bekezdésben egyébként is szerepel egy védő záradék: „Az említett szervezet vagy megállapodás részvételi szabályzata nem zárhatja ki az említett államokat a tagságból vagy a részvételből; továbbá, az abban foglalt feltételek nem alkalmazhatók oly módon, amely megkülönböztetést tesz az érintett halászatban ténylegesen érdekelt államok vagy államcsoportok bármelyikével szemben.” A tényleges érdekelttség előírás célja így csak a korlátozás lehet, egyébként nem lenne értelme, hogy egyáltalán szerepel az egyezményben.

Elővigyázatossági megközelítés

Az elővigyázatossági megközelítés, mellyel először átfogóan a riói környezetvédelmi konferencia eredményeképpen elfogadott Riói Környezetvédelmi Nyilatkozat 15. elve foglalkozott, a Halállomány Megállapodásban is szerepel.⁴² Az 5(c) cikk fogalmazza meg általános elvként, majd a 6. cikk és a II. melléklet további előírásokat tartalmaz. Az elővigyázatosság elvét nem definiálja a megállapodás, a 6(2) cikk szerint az államok nagyobb körülményekkel járnak el, ha az információk bizonytalanok, megbízhatatlanok vagy nem megfelelőek. A megfelelő tudományos információk hiánya nem használható kifogásként a védelmi és kezelési intézkedések elhalasztására vagy elmulasztására. Kifejezett útmutatást nem nyújt ez az előírás, pontos teendőket nem fogalmaz meg, nem tartalmazza milyen kockázatok fogadhatóak el, milyen szinteken aknázható ki a halállomány.

⁴⁰ Halállomány Megállapodás 8(5)

⁴¹ Erik Jaap Molenaar, “The Concept of ‘Real Interest’ and Other Aspects of Co-operation through Regional Fisheries Management Mechanisms,” *The International Journal of Marine and Coastal Law* 15, no. 4 (November 1, 2000):p. 484–485; Hayashi, “The Straddling and Highly Migratory Fish Stocks Agreement,” p. 67–68; Bob Applebaum and Amos Donohue, “The Role of Regional Fisheries Management Organizations,” in *Developments in International Fisheries Law*, ed. Ellen Hey, 1999, p. 234–235; Henriksen, Hønneland, and Sydnes, *Law and Politics in Ocean Governance*, p. 16.

⁴² Rio Declaration on Environment and Development, 1992, Principle 15.

Mennyiségi előírások, referenciapontok alkalmazására vonatkozóan is tartalmaz a Halállomány Megállapodás rendelkezéseket.⁴³ A referenciapontok nem újak a nemzetközi halászati jogban, már az UNCLOS-ban is szerepel a legmagasabb fenntartható hozam fogalma (MSY – maximum sustainable yield).⁴⁴ A hagyományos MSY koncepció hibája, hogy azokban az időszakokban nem megfelelő, amikor az erőforrások mennyisége alacsony.⁴⁵ Az irányelvek két elővigyázatossági referenciapontot javasolnak, megóvásra vonatkozó (vagy kritikus-) és szabályozási (vagy cél-) referenciapontokat. A kritikus referenciapontok azokat a határokat rögzítik, amelyek célja, hogy a halászat mértékét azokon a biztonságos biológiai határértékeken belül tartsák, ahol az állományok a fenntartható maximális hozam előállítására képesek. A célpontok a kezelési célok teljesítésére irányulnak.⁴⁶ A Halállomány Megállapodás újítása e téren, hogy a referenciapontokhoz kötődően kapcsol, az elővigyázatossági megközelítést pedig beépítette a referenciapontok használatába és meghatározásába.⁴⁷

A Halállomány Megállapodás további előírásai között szerepel a tengeri környezet biodiverzitásának védelme, illetve tartalmaz a lobogó szerinti állam joghatóságával kapcsolatban egy új fontos kivételt a végrehajtásban való szubregionális és regionális együttműködés kapcsán. Az együttműködés többi állama is ellenőrizheti, átvizsgálhatja a másik állam lobogója alatt hajózó hajót.⁴⁸ A Halállomány Megállapodás vitarendezést érintő szabályai a VIII. részben találhatóak, és egy kötelező eljárást írnak elő a viták békés rendezésére. Teljes egészében az UNCLOS vitarendezési szabályaira épül, magába építve az UNCLOS XV. részét.

Amennyiben számos állam részese a Halállomány Megállapodásnak, egy jelentős lépésnek tekinthető a fenntartható halgazdálkodás felé.⁴⁹ Jelenleg a részes államok száma 81⁵⁰, ami még nem kifejezetten sok, azonban a részes államok körében is még számos probléma merül fel a megosztott halállományok kezelésével kapcsolatban.

⁴³ 6 3b, II. Melléklet: „Az elővigyázatossági referenciapont egy egyeztetett tudományos eljárásan keresztül kapott olyan becsült érték, amely megfelel az erőforrás és a halászat állapotának, és amely iránymutatásként használható a halászat szabályozása során.”

⁴⁴ UNCLOS 119 (1)a

⁴⁵ Henriksen, Hønneland, and Sydnes, *Law and Politics in Ocean Governance*, p. 26.

⁴⁶ Halállomány Megállapodás II. Melléklet 2. Hayashi, “The Straddling and Highly Migratory Fish Stocks Agreement,” p. 60.

⁴⁷ Henriksen, Hønneland, and Sydnes, *Law and Politics in Ocean Governance*, p. 26.

⁴⁸ Halállomány Megállapodás 21. cikk

⁴⁹ Ellen Hey, “Global Fisheries Regulations in the First Half of the 1990s,” *International Journal of Marine and Coastal Law* 11 (1996): p. 481.

⁵⁰ 2013 szeptemberig,

[http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm#Agreement for the implementation of the provisions of the Convention relating to the conservation and management of straddling fish stocks and highly migratory fish stocks](http://www.un.org/depts/los/reference_files/chronological_lists_of_ratifications.htm#Agreement%20for%20the%20implementation%20of%20the%20provisions%20of%20the%20Convention%20relating%20to%20the%20conservation%20and%20management%20of%20straddling%20fish%20stocks%20and%20highly%20migratory%20fish%20stocks), Letöltve: 2014.02.15.

A regionális halászati gazdálkodási szervezetek

A. K. Sydnes definíciója szerint az RFMO-k államok által létrehozott nemzetközi intézmények, melyek az együttműködés közös előnyeit határozzák meg annak érdekében, hogy a halászattal kapcsolatos kollektív cselekvési problémákat leküzdjék.⁵¹

Különbéle RFMO-k léteznek, néhányukat a FAO keretei között, néhányat önállóan hoztak létre. Egyes szervezetek egy adott terület összes biológiai forrását lefedik, míg mások csak egy adott halállományt vagy halállományok csoportját. Az RFMO által lefedett terület lehet kizárólag a nyílt tenger, kizárólag egy parti állam kizárólagos gazdasági övezete vagy mindkettő. Elkülöníthetjük azokat a szervezeteket, melyek védelmi és kezelési előírásai kötelező erővel bírnak a tagokra, illetve azokat, melyek elsődlegesen ajánlásokat fogalmaznak meg.⁵² A megosztott halállományok kezelése mellett a halászat egyik legnagyobb problémája, a jogellenes, nem bejelentett és szabályozatlan (IUU) halászat megakadályozására egy ígéretes keretet jelentenek.⁵³

A legtöbb RFMO hasonló hatáskörökkel rendelkezik kezelési és védelmi intézkedések elfogadására. Általában évente határozzák meg a teljes kifogható mennyiséget (total allowable catch – TAC), majd ezeket kvótákra bontva felosztják a tagok között. A teljes kifogható mennyiséget és a kvótákat általában kiegészíti még többek között a halászfelszerelés szabályozása, a legkisebb kifogható hal méretének és a járulékos fogás mértékének meghatározása.⁵⁴

A széles hatáskörük ellenére az RFMO-k ugyanazokkal a problémákkal szembesülnek a gyakorlatban, mint amelyek kezelésére létrehozták őket. Ilyen problémák többek között a tudományos ismeretek hiánya a halállományról és a tagok képtelensége a megegyezésre a kezelési és védelmi intézkedésekről. Ennek oka leggyakrabban az, hogy a tagok számára lehetővé teszi az RFMO, hogy az ajánlásokkal szemben kifogást nyújtsanak be, és ez esetben rájuk nézve az nem válik kötelező erejűvé.

Az RFMO-k nem válhatnak a Halállomány Megállapodás szerződő feleivé, a jogok és kötelezettségek az államokat illetik és terhelik. Az államok, melyek az RFMO és a

⁵¹ Are K Sydnes, "Regional Fishery Organisations in Developing Regions: Adapting to Changes in International Fisheries Law," *Marine Policy* 26, no. 5 (September 2002): p. 373.

⁵² R. R Churchill, Daniel Owen, and Oxford University Press, *The EU Common Fisheries Policy Law and Practice* (Oxford: Oxford University Press, 2010), p. 113.

⁵³ Erik Franckx and Koen Van den Bossche, "The Role of the European Union in Regional Fisheries Organizations," in *Recasting Transboundary Fisheries Management Arrangements in Light of Sustainability Principles: Canadian and International Perspectives*, ed. Dawn A. Russell and D. L. VanderZwaag (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011), p. 430.

⁵⁴ Churchill, Owen, and Oxford University Press, *The EU Common Fisheries Policy Law and Practice*, p. 115.

Halállomány Megállapodás szerződő felei, az RFMO-kon keresztül hajtják végre a Halállomány Megállapodásban megállapított kötelezettségeiket.⁵⁵

Az RFMO-k feladatai a Halállomány Megállapodás 10. cikke alapján többek között:

- megállapodás védelmi és kezelési intézkedésekről, és azok teljesítése
- megállapodás a részes államokat megillető jogosultságokról, mint például az engedélyezhető fogás elosztása vagy a halászati erő kifejtés mértéke;
- a halászati műveletek felelősségteljes folytatására vonatkozó, általánosan ajánlott nemzetközi minimumszabályok elfogadása és alkalmazása;
- tudományos adatok gyűjtése és azok értékelése, az állományok állapotának vizsgálata, és a halászat nem célfajokra vagy társult és függő fajokra gyakorolt hatásának felmérése;
- megállapodás az állományokra vonatkozó halászati adatok gyűjtésére, jelentésére, ellenőrzésére és átadására vonatkozó szabályokban;
- a nyomonkövetés, ellenőrzés, felügyelet és végrehajtás hatékonyságának biztosítására megfelelő együttműködési rendszer létrehozása;
- megállapodás azon eszközökben, amelyek révén a szervezet új tagjainak vagy a megállapodás új részeseinek halászati érdekei figyelembe vehetők.

IV. A hering vita

Az atlanti-skandináv heringállomány halászatát illetően az utóbbi években nézeteltérések alakultak ki az arra vonatkozó védelmi és kezelési intézkedéseket meghatározó államok között, elsősorban az Európai Unió és a Feröer-szigetek között. A vita rendezésére Világkereskedelmi Szervezet (WTO) panelt alakított, illetve választottbíróság is felállításra került az ügy elbírálására.

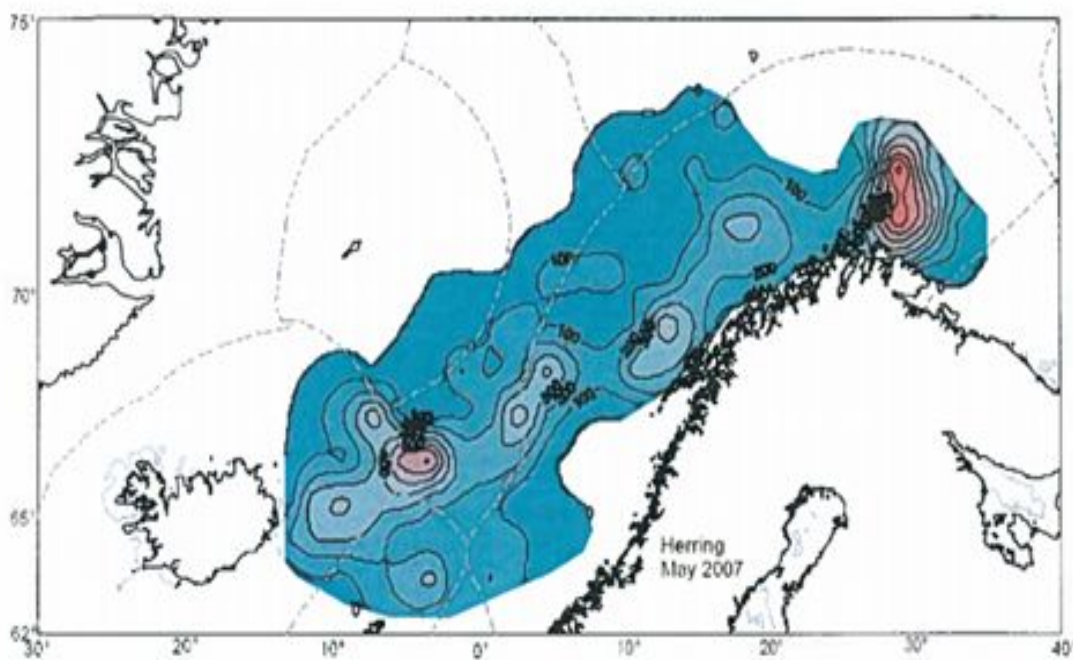
Az atlanti-skandináv hering

Az atlanti-skandináv hering (*Clupea harengus*) az egyik legnagyobb halállomány az Atlanti-óceán északi területén. A nemzetközi halászat szabályozása számára a heringállomány kezelése nagy kihívást jelent. Ennek oka elsősorban a fajta vándorló természete. Amennyiben az állomány mérete megfelelő, a norvég parti vizektől kezdve az Észak-Atlanti óceán

⁵⁵ Henriksen, Hønneland, and Sydnes, *Law and Politics in Ocean Governance*, p. 35.

nemzetközi vizeiig, az EU tagállamaihoz, a Feröer-szigetekhez és Izlandhoz tartozó kizárólagos gazdasági övezetekig megtalálhatóak.⁵⁶

Az 1950-60-as években a hering halászható volt minden állam által, és ezzel a lehetőséggel éltek is. A korábban magas halállomány így hamar a kipusztulás közelébe került. 1969-ben halászati moratóriumot rendeltek el az állomány helyreállásáig. Az állomány helyreállását követően a '90-es években a javasolt mennyiségeket jócskán túllépték, az állomány viszont még így is növekedett.⁵⁷

1. ábra: Heringállomány előfordulása és sűrűsége, 2007.

Forrás: ICES WGNPBW Report 2007 Letöltve: 2014.02.01.

Az atlanti-skandináv hering kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló halállomány, tehát a parti állam kizárólagos gazdasági övezetében, illetve az azzal határos nyílt tengeren is megtalálható.

Az UNCLOS és a Halállomány Megállapodás alapján az államok RFMO-kon keresztül működnek együtt.

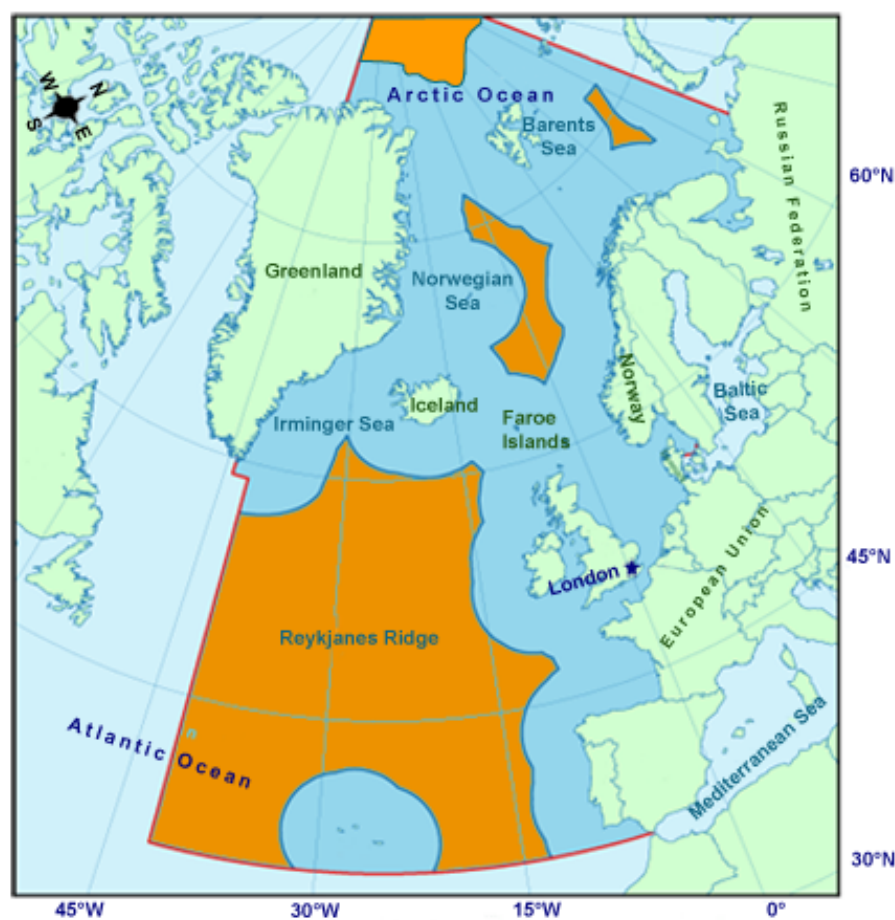
⁵⁶ Bjørndal, Trond, "Management of a Straddling Fish Stock: The Case of the Norwegian Spring-spawning Herring Fishery," in *Papers Presented at the Norway- FAO Expert Consultation on the Management of Shared Fish Stocks, Bergen, Norway, 7- 10 October 2002*, ed. FAO (Rome: FAO, 2003), p. 68.

⁵⁷ Bjørndal, Trond, "Management of a Straddling Fish Stock: The Case of the Norwegian Spring-spawning Herring Fishery."

Északkelet-atlanti Halászati Bizottság (NEAFC)

Az Északkelet-atlanti Halászati Bizottság biztosítja a keretet az Atlanti-óceán északkeleti részén található nemzeti joghatóságon kívül eső területeken történő halászathoz, illetve az itt található megosztott halállományok megővéséhez szükséges kezelési és védelmi intézkedések elfogadásához.

A NEAFC Egyezmény⁵⁸ területi hatálya az Atlanti-óceán északkeleti részét fedi le, Spanyolország déli részétől nyugatra Grönland déli csücskéig, és észak fele egészen a Jeges-tengerig (még beleértve a Jeges-tengert).

2. ábra: A NEAFC Szabályozási Területe. A narancssárga színnel jelölt részek a nemzeti joghatóságon kívül eső területek.

Forrás: NEAFC Letöltve: 2014.02.01.

Ennek a területnek a nagy része a NEAFC Egyezményben részes államok joghatósága alá esik, lefedi a kizárólagos gazdasági övezetüket. Három nagy terület minősül nyílt

⁵⁸ North-East Atlantic Fisheries Commission „New” Convention, London, 2007 február

tengernek, ezek a Reykjanesi-hátság – Azori terület az Észak-Atlanti óceán közepén⁵⁹, a Norvég-tenger egy része, és a Loophole a Barents-tengerben, melyet nem a NEAFC szabályoz, hanem Oroszország és Norvégia kétoldalú megállapodása.

A NEAFC joghatósága a Szabályozási Területre terjed ki, de elfogadhat intézkedéseket a tagállamok halászati joghatósága alá tartozó területekre nézve is a parti állam kérésére.⁶⁰

Jelenleg öt szerződő tagja van; Dánia (Grönland és a Feröer-szigetek tekintetében), Izland, Norvégia, Oroszország és az EU. Mindegyikük tagja az UNCLOS-nak és a Halállomány Megállapodásnak is.

A NEAFC együttműködés alapja az Egyezmény az északkelet-atlanti halászatban folytatandó jövőbeni többoldalú együttműködésről, mely 1982 novemberben lépett hatályba.⁶¹ A NEAFC Egyezményt 2004-ben és 2006-ban módosították, legfőképpen azért, hogy az UNCLOS elfogadása óta bekövetkezett változásokhoz igazítsák. A 2004-es módosítások bevezettek egy új vitarendezési eljárást.

A NEAFC döntéshozó testülete a Bizottság, mely évente egyszer ülésezik, ekkor fogadják el a megőrzési, ellenőrzési és végrehajtási intézkedéseket. A Bizottság mellett még három állandó bizottság működik, és számos munkacsoport. A NEAFC nem rendelkezik saját tudományos testülettel, mint például az Északnyugat-atlanti Halászati Szervezet (NAFO). A tudományos ajánlásokat a Nemzetközi Tengerkutatási Tanácstól (International Council for the Exploration of the Sea - ICES) kapja.⁶²

Az 1990-es évek közepéig a NEAFC inkább csak konzultációs fórumként szerepelt, kevés szabályozást fogadtak el. A döntéshozatali eljárás lehetővé tette a tagok számára, hogy kifogásolják, és megakadályozzák az intézkedéseket. 1996-ban kezdődött meg a feléledése miután kezelési intézkedéseket fogadtak el a hering állományra nézve, mely röviddel azelőtt kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló halállománnyá vált. Ehhez a folyamathoz a Halállomány Megállapodás elfogadása is hozzájárult.⁶³

⁵⁹ Ide tartozik az Irminger-tenger, a Hatton pad, a Rockall pad, a Közép-Atlanti hátság, és az Azori-szigetektől északra található vizek.

⁶⁰ NEAFC „New” Convention, 5-6. cikkek

⁶¹ Egyezmény az északkelet-atlanti halászatban folytatandó jövőbeni többoldalú együttműködésről, [1981] HL L 227, 1981.8.12., p. 33-39.

⁶² NEAFC-ICES Memorandum of Understanding 2007

⁶³ Ingrid Kvalvik, “The North East Atlantic Fisheries Commission And The Implementation Of Sustainability Principles: Lessons To Be Learned?,” in Recasting Transboundary Fisheries Management Arrangements in Light of Sustainability Principles: Canadian and International Perspectives, ed. Dawn A. Russell (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011), p. 391.

A NEAFC kezelési intézkedésként, melyeket ajánlásokat neveznek szabályozást hozhat többek között a következő kérdésekben: halászfelszerelések szabályozása, halászat elől elzárt területek meghatározása, teljes kifogható mennyiség és ennek a szerződő felek közötti elosztása és a halászati tevékenység mértékének a szabályozása.⁶⁴

Az ajánlásokat bármely szerződő fél kifogásolhatja, és amennyiben így tesz, az ajánlás nem válik kötelezővé vele szemben.⁶⁵

A Halállomány Megállapodás előírásai szerint a NEAFC 2004-ben egy új vitarendezési mechanizmust fogadott el. Ennek megfelelően a kifogásoló fél köteles írásban igazolni a kifogásolás okát. Ez egy lépés a probléma megoldása felé, de még nem megoldás arra, hogy a felek a döntéshozatalt megakadályozzák.⁶⁶

A NEAFC hat kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló, illetőleg néhány mélytengeri halállományra vonatkozóan fogad el ajánlásokat. Ezek közül a legjelentősebbek a hering, a makréla és a kék puha tőkehal. Az államok a kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló halállományokra vonatkozóan hosszú távú kezelési tervben is megállapodnak az elővigyázatossági megközelítésnek megfelelően.⁶⁷

A nemzetközi jogirodalom álláspontja a NEAFC sikerességét illetően az utóbbi években változott, Henriksen 2006-ban⁶⁸ még nem túl sikeres RFMO-nak nevezi, Kvalvik 2011-es tanulmánya⁶⁹ azonban már ezzel ellentétben meglehetősen sikeresnek titulálja. Kétségtelenül vannak érdemei a NEAFC-nak, az egyik legjobban működő RFMO, azonban kérdéses, hogy a halászat valóban fenntarthatóbbá vált-e a működésével vagy hogy egyáltalán a jelenlegi szabályozás keretei között fenntarthatóbbá válhat-e?

A NEAFC elnöke az éves gyűlésükön a következőket mondta: „A NEAFC intézményi kerete jól szervezett. Egy fejlett RFMO vagyunk bizottságokkal, munkacsoportokkal, melyek megfelelően működnek. Nagyon jó helyzetben vagyunk ahhoz, hogy végrehajtsuk azt, amiben megegyezünk. De a nagyobb halállományokat, a heringet, a makrélát, a vörös álsügért, a kék puha tőkehalat és egyéb halállományokat illető megállapodások hiányában a NEAFC jelentősége megkérdőjelezhető, és a kérdés így a

⁶⁴ NEAFC „New” Convention 7. cikk

⁶⁵ NEAFC „New” Convention 12. cikk 2.

⁶⁶ Ingrid Kvalvik, “The North East Atlantic Fisheries Commission And The Implementation Of Sustainability Principles: Lessons To Be Learned?,” in *Recasting Transboundary Fisheries Management Arrangements in Light of Sustainability Principles: Canadian and International Perspectives*, ed. Dawn A. Russell (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011), p. 393.

⁶⁷ NEAFC „New” Convention 4. cikk

⁶⁸ Henriksen, Hønneland, and Sydnes, *Law and Politics in Ocean Governance*.

⁶⁹ Kvalvik, “The North East Atlantic Fisheries Commission And The Implementation Of Sustainability Principles: Lessons To Be Learned?”.

NEAFC-ot, és a más hasonló helyzetben lévőket illetően a pusztá fennállásukra vonatkozik. Ebben a tekintetben a NEAFC elnökének lenni olyan, mint Szomália elnökének lenni. Őt erős hadúr, mindegyikük a maga területét irányítja.”⁷⁰

A NEAFC is tisztán látja saját döntéshozatali mechanizmusának hiányosságait, és azt, hogy ez milyen súlyos problémákhoz vezethet.

Az Európai Unió és a regionális halászati gazdálkodási szervezetek

Az Európai Unió, mely saját jogi személyiséggel rendelkezik, az egyetlen nemzetközi szervezet, amely élt az UNCLOS 305. cikke által nyújtott lehetőséggel, és csatlakozott az egyezményhez.⁷¹

Az UNCLOS követelménye a nemzetközi szervezettel szemben, hogy hatáskört ruházzon át az egyezmény hatálya alá tartozó kérdésekben, illetve, hogy szerződéskötési hatásköre is legyen.⁷² Ezeknek az követelményeknek néhány nemzetközi szervezet felel meg.

A tagállamok a nyílt tengeren szabadon halászhatnak az UNCLOS alapján, a Közös Halászati Politika azonban nagy mértékben szabályozza a nyílt tengeren való halászatot.

Az EU rendelkezik a világ egyik legnagyobb halászhajó flottájával. Nagy részük az Unió vizeiben halászik, de jelentős részük nem ezekhez a vizekhez való hozzáféréstől függ, hanem harmadik országok joghatósága alá tartozó területekhez való hozzáféréstől, illetve a nyílt tengeri halásztól.

A tagállamok nem lehetnek külön szerződő tagjai az RFMO-knak, az EU-ra átruházott hatáskör miatt. A Közös Halászati Politika elfogadása óta az EU fokozatosan felváltotta az RFMO-kban a tagállamokat. Az EU, melyet a Bizottság képvisel, jelenleg 17 RFMO tagja.⁷³ Kizárólagos hatáskörrel rendelkezik a tengeri biológiai erőforrások megőrzése területén a Közös Halászati Politika keretében.⁷⁴

A Feröer-szigetek jogi státusza, nemzetközi kapcsolatai

A Feröer szigetek egy 18 kis szigetből álló szigetcsoport, mely az Atlanti-óceán északi részén helyezkedik el. A Dán Királysághoz tartozik, azonban széleskörű autonómiával rendelkezik.

⁷⁰ 32nd Annual Meeting of the North-East Atlantic Fisheries Commission 2013 Report, Annex B p. 2.

⁷¹ UNCLOS 305. cikk 1.(f), 306. cikk

⁷² UNCLOS IX. Melléklet 1. cikk

⁷³ http://ec.europa.eu/fisheries/documentation/publications/cfp_factsheets/rfmo_hu.pdf Letöltve: 2014.02.21.

⁷⁴ Az Európai Unió Működéséről Szóló Szerződés 3.cikk (1)d); [2012] HL C 326, 2012.10.26., p. 51.

Dánia 1973-ban csatlakozott az Európai Gazdasági Közösséghez, azonban a Feröer-szigetek úgy döntött, ők távolmaradnak az EGK-tól⁷⁵, melynek fő oka a Közös Halászati Politika volt. A Feröer-szigetek exportjának körülbelül 95%-át teszi ki a hal, a hering- és makrélafogásnak mintegy a fele érkezik az EU-ba.⁷⁶

A Feröer-szigetek és az EU kapcsolatát nemzetközi szerződések szabályozzák. A halászathoz kapcsolódóan ez két bilaterális egyezményt jelent jelenleg. Az egyik egy szabadkereskedelmi egyezmény⁷⁷, míg a másik egy halászati egyezmény. Az EU és a Feröer-szigetek kapcsolatához a heringállomány kezelését illetően azonban a NEAFC kereteit kell figyelembe vennünk, tekintve, hogy egy megosztott halállományról van szó, melynek kezelésére a NEAFC határoz meg ajánlásokat.

A Feröer-szigetek részvételének és képviseletnek módja a nemzetközi közösségben sokféle formát ölthet, Bogi Eliassen tanulmányában tíz különböző formát nevez meg. Dánia az egész királyságot képviseli például az ENSZ-ben vagy a NATO-ban. Az ICES-ben Dánia az egész királyságot képviseli, de a Feröer-szigetek szerződésben meghatározott megfigyelő státuszt élvez. A NEAFC-ban Dánia tag a Feröer-szigetek képviseletében, de ugyanakkor az EU – mely szintén a NEAFC részese – tagállamként is képviselteti magát. Ez a Feröer-szigetek számára a gyakorlatban azt jelenti, hogy ők delegálják a küldöttséget, míg a dán tisztviselők csak elengedhetetlen esetekben csatlakoznak.⁷⁸

Mivel Dánia számos nemzetközi szervezetben az EU tagállamként tag, és az EU tagság nem foglalja magában a Feröer-szigeteket, létrehozták az ún. DFG modellt: Dánia a Feröer-szigetek és Grönland képviseletében. Ezt a modellt azokban az esetekben alkalmazzák, mikor Dánia részes állam mint az EU tagállama, és a Feröer-szigetek, illetve Grönland a Dán Királyság részeként részesek. Ezt azokon a területeken alkalmazzák, melyek a Feröer-szigetek, illetve Grönland hatáskörébe tartoznak. Formailag a DFG delegációban Dánia, gyakorlatilag azonban a Feröer-szigetek, illetve Grönland hozza a végső döntést.⁷⁹

⁷⁵ Treaty of Accession of the United Kingdom, Ireland and Denmark, [1972] HL L 73, 1972.03.27.

⁷⁶ Jørgen Albæk Jensen, "Faroe Islands," 2007; *The Faroes and the EU -possibilities and Challenges in a Future Relationship* (Tórshavn: The Ministry of Foreign Affairs in the Faroes, 2010), 19.

⁷⁷ 97/126/EC Council Decision of 6 December 1996 concerning the conclusion of an agreement between the European Community, of the one part, and the Government of Denmark and the Home Government of the Faroe Islands, of the other part, AGREEMENT between the European Community, of the one part, and the Government of Denmark and the Home Government of the Faroe Islands, of the other part OJ L 053, 22.02.1997, p. 2-135

⁷⁸ Bogi Eliassen, "Non-Sovereign Politics and Their Access to the International Community," in *The Right to National Self-determination: The Faroe Islands and Greenland*, ed. Sjórdur Skaale (Leiden; Boston; Leiden: Nijhoff; Brill, 2004), p. 180.

⁷⁹ Ibid., p. 182.

Kvóták a NEAFC-ban

A NEAFC szerződő feleinek éves konzultációján határozza meg az öt állam többek között a teljes kifogható mennyiséget, illetve ennek az egymás közötti felosztását. A NEAFC Egyezmény nem határoz meg elveket a teljes kifogható mennyiség államok közötti megosztására. 2003 és 2006 között nem sikerült megegyezésre jutniuk az egymás közötti kvótafelosztás terén, illetve arra is volt már példa, hogy hibát követtek el a heringállomány méretének meghatározásánál, így a teljes kifogható mennyiség szintje is meghaladta az ideális szintet.⁸⁰ 2007 és 2011 között sikeresen zajlottak a tárgyalások, és megállapodtak az éves kvótaokról. 2012-ben és 2013-ban ismét sikertelenül zárultak a konzultációk, a 2013. és a 2014. évre vonatkozó kvótákban nem sikerült megegyezésre jutniuk.

Dánia (a Feröer-szigetek tekintetében) kifogásolta az ajánlásokat a NEAFC Egyezményben meghatározottak szerint, így azok nem váltak kötelezővé rájuk nézve. A NEAFC négy másik szerződő fele meghatározta a rájuk vonatkozó kifogható mennyiségeket, és a Feröer-szigetek számára is elkülönített egy mennyiséget a korábbi kvótafelosztás egyezmény alapján.⁸¹ A Feröer-szigetek egyoldalúan meghatározta a saját kifogható mennyiségüket, mely magasabb, mint a többi fél által a számukra meghatározott mennyiség, így összességében az öt állam által halászott mennyiség meghaladja az ICES által javasolt teljes kifogható mennyiséget.

Vitarendezés a tengerjogban

A NEAFC vitarendezési eljárása

A NEAFC eljárási szabályai szerint a kifogásoló fél köteles írásban igazolni a kifogásolás okát.⁸² A korábban már említettek szerint, ez a gyakorlatban nem akadályozza meg a kifogásoló felet, csak egy plusz lépést iktat be a folyamatba, amelynek a Feröer-szigetek eleget tett a kifogásolás során.⁸³

A NEAFC Egyezménybe 2004-ben beiktatott 18 bis cikk alapján a NEAFC Bizottsága ajánlásokat készít az Egyezményt érintő viták rendezéséhez kapcsolódó eljárásokról. Az Eljárási Szabályzat⁸⁴ 43. pontja szerint a Szerződő Feleknek együtt kell működniük a viták

⁸⁰ www.neafc.org Annual Reports.

⁸¹ Agreed Record of Conclusions of Fisheries Consultations on the Management of the Norwegian Spring-spawning Herring Stock in the North-East Atlantic for 2013, London, 23 January 2013; Sharing Agreement, 2007.

⁸² NEAFC Rules of Procedure, 42.

⁸³ Objection to the Recommendation on Conservation and Management Measures for Spring-Spawning (Atlanto-Scandian) herring in the NEAFC Convention Area in 2013, 2013. április 3., 9320-004/12 fájl, Lögmanskrivstovan, Tórshavn.

⁸⁴ NEAFC Rules of Procedure.

megelőzése érdekében. Amennyiben bármilyen vita felmerül a NEAFC Egyezmény értelmezését vagy alkalmazását illetően, a Felek haladéktalanul megpróbálják a vitát tárgyalás, közvetítés, békéltetés, választottbíróság által, bírósági úton vagy az általuk választott bármilyen egyéb békés módon rendezni.⁸⁵ Ha a vita az Egyezmény alkalmazását vagy a Bizottság által elfogadott ajánlás értelmezését vagy alkalmazását érinti, a Felek a vitát a Bizottság által létrehozott ad hoc panel elé vihetik.⁸⁶ Amennyiben a vita nem zárul le az előbbi vitarendezési lehetőségekhez fordulással, a Felek egyike kötelező eljárást kezdeményezhet, mely kötelező erejű döntéshez vezet. Ebben az esetben az UNCLOS XV. részének, illetve ha a vita kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló halállományt érint, a Halállomány Megállapodás VIII. Részének rendelkezései alkalmazandók *mutatis mutandis*, attól függetlenül, hogy a felek az említett egyezményeknek is szerződő felei-e.⁸⁷ Amennyiben a NEAFC vitarendezési szabályai alapján a vita egy panel vagy bíróság elé kerül, a NEAFC Egyezmény, az UNCLOS, a Halállomány Megállapodás és a nemzetközi jog releváns szabályai, illetve a NEAFC Bizottság ajánlásai alkalmazandók a halállomány megóvásának és optimális kiaknázásnak szem előtt tartásával.⁸⁸

A felek a kötelező eljáráshoz fordulás előtt kimerítették a NEAFC vitarendezési eljárása által kínált lehetőségeket. Ugyan az, hogy a felek az együttműködési kötelezettségüknek a vita megelőzésére eleget tettek-e, itt is felmerül, ám a kötelezettség jelenlegi meghatározása alapján feltehetően igen.

Halállomány Megállapodás VIII. rész

A Halállomány Megállapodás VIII. része szabályozza a viták rendezését. A felek kötelesek vitáikat békés úton rendezni, mely magában foglalja a regionális szervezetek igénybevételének lehetőségét is.⁸⁹ A viták megelőzése érdekében kötelesek együttműködni, és e célból hatékony és gyors döntéshozatali eljárásokban állapodnak meg az RFMO-k keretén belül, valamint szükség szerint megerősítik a már meglévő döntéshozatali eljárásokat.⁹⁰ Ez a szükség a hering vita és sok más hasonló jellegű vita ismeretében egyértelmű. A Halállomány Megállapodás szintén az UNCLOS vitarendezési eljárására épül. Minden a Halállomány Megállapodás értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatos vitás ügy esetén az UNCLOS XV. részében megállapított eljárások *mutatis mutandis* alkalmazandók. A XV. rész alkalmazandó abban az esetben is, ha a vitás ügy a kizárólagos gazdasági övezeten túlnyúló

⁸⁵ NEAFC Rules of Procedure 43(b)

⁸⁶ NEAFC Rules of Procedure 43(c)

⁸⁷ NEAFC Rules of Procedure 43(e)

⁸⁸ NEAFC Rules of Procedure 43(f)

⁸⁹ Halállomány Megállapodás 27. cikk

⁹⁰ Halállomány Megállapodás 28. cikk

halállományok védelmével és kezelésével kapcsolatos, és a tárgya az ezen halállományokra vonatkozó regionális megállapodás értelmezése vagy alkalmazása. Amennyiben a Halállomány Megállapodás VIII. részének előírásai alapján a vita bíróság elé kerül, az UNCLOS, a Halállomány Megállapodás, a vonatkozó regionális halászati megállapodások rendelkezései, és a nemzetközi jognak az egyezményvel nem összeegyeztethetetlen szabályai alkalmazandók a halállományok védelmének szem előtt tartásával.⁹¹ A Halállomány Megállapodás ideiglenes intézkedések elfogadásáról is meghatároz előírásokat. A felek egyrészt kötelesek minden tőlük telhetőt megtenni egy gyakorlati jellegű, ideiglenes megállapodás megkötésére, illetve az UNCLOS ideiglenes intézkedéseket érintő cikkelyének⁹² sérelme nélkül a bíróság, mely elé a vitát terjesztették ideiglenes intézkedéseket állapíthat meg a felek jogainak védelmére, és az érintett állományok károsodásának megelőzésére.⁹³

UNCLOS XV. rész

Az UNCLOS 286. cikke szerint az UNCLOS értelmezését vagy alkalmazását érintő vitát kötelező erejű döntéssel járó kötelező eljárás elé akkor lehet terjeszteni, amennyiben a felek saját választásuk szerint nem jelöltek meg bármilyen békés módot a vita rendezésére, amennyiben nem jutottak egyezségekre, és eleget tettek a párbeszédre vonatkozó kötelezettségüknek.⁹⁴ A felek egy testülethez fordulás helyett szabadon választhatják meg a vita rendezésének módját az UNCLOS által felkínált négy lehetőség közül, melyek a következők: a Nemzetközi Tengerjogi Bíróság (ITLOS), a hágai Nemzetközi Bíróság, választottbíró, illetve az UNCLOS VIII. melléklete szerinti meghatározott vitára alakított speciális választottbíró.⁹⁵ Ez utóbbi abban az esetben járhat el, amennyiben a vitás ügy az UNCLOS értelmezésével vagy alkalmazásával, és a halászattal, a tengeri környezet védelmével és megóvásával, tengeri tudományos kutatásokkal, vagy hajózással kapcsolatos.⁹⁶

A négy vitarendezési eljárás közötti választást a felek az egyezmény aláírása, megerősítése alkalmával vagy azt követően bármikor írásbeli nyilatkozattal tehetik meg.

Dánia a Nemzetközi Bíróságot jelölte meg választott vitarendezési fórumként. Amennyiben az EU is a Nemzetközi Bíróságot jelölte volna meg, a vitát a felek eltérő megegyezése hiányában csak a Nemzetközi Bíróság bírálhatná el.⁹⁷ Az EU nem jelölt meg

⁹¹ Halállomány Megállapodás 30. cikk

⁹² UNCLOS 290. cikk

⁹³ Halállomány Megállapodás 31. cikk

⁹⁴ UNCLOS 286. cikk

⁹⁵ UNCLOS 287. cikk

⁹⁶ UNCLOS VIII. melléklet 1. cikk

⁹⁷ UNCLOS 287(4)

preferált vitarendezési módot, a Nemzetközi Bíróságot azonban nem is jelölhetné, hiszen a Nemzetközi Bíróság előtt kizárólag államok lehetnek a felek.⁹⁸

Amennyiben a felek nem ugyanazt a vitarendezési eljárást fogadták el, eltérő megállapodás hiányában csak a VII. melléklet szerinti választottbíróóság elé terjeszthetik az ügyet.

Dánia a Feröer-szigetek tekintetében 2013 augusztusában így járt el, és a választottbíróaságtól az UNCLOS 63(1) cikkének értelmezését kérte az atlanti-skandináv hering állománnyal kapcsolatban.⁹⁹

Érdemes itt megjegyezni, hogy az UNCLOS 297(3)a cikke alapján a kötelező erejű döntéssel járó kötelező eljárást, tehát ez esetben a választottbíróági eljárást az EU nem köteles elfogadni, amennyiben a vita a kizárólagos gazdasági övezet élő forrásait érintő szuverén jogai, illetve azok gyakorlása miatt merült fel, ideértve a mérlegelési jogkörét a megőrzéssel és kezeléssel kapcsolatos törvényekben és rendeletekben foglalt feltételek vonatkozásában.¹⁰⁰ A vita olyan halállománnyal kapcsolatban merült fel, amely nem csak az EU tagállamok kizárólagos gazdasági övezetiben található, de a cikk ezt egyértelműen nem is követeli meg. Kérdéses, hogy mi volna a kimenetele, amennyiben az EU erre a cikkelyre hivatkozna, azonban mindenképpen egy mérlegelendő lehetőség annak esetére, ha az EU ki szeretné vonni magát a kötelező vitarendezési eljárás alól.

EU intézkedések a Feröer-szigetekkel szemben

Az EU 2012-ben, tehát még a hering vita előtt, elfogadott egy rendeletet a nem fenntartható halászatot lehetővé tevő országok esetében alkalmazandó intézkedésekről.¹⁰¹ A rendelet alapján nem fenntartható halászatot lehetővé tevő ország, mely „nem működik együtt a közös érdekű állományok kezelésében az UNCLOS és a UNFSA¹⁰², vagy bármely más nemzetközi megállapodás, vagy nemzetközi jogi norma rendelkezéseinek maradéktalan betartásával; és nem vezeti be a szükséges halászati gazdálkodási intézkedéseket; vagy más országok és az Unió jogainak, érdekeinek és kötelezettségeinek körültekintő figyelembevételével nélkül fogad el halászati gazdálkodási intézkedéseket, és e halászati gazdálkodási intézkedések, más országok és az Unió intézkedéseivel összefüggésben tekintve, olyan

⁹⁸ Statute of the International Court of Justice, Article 34(1)

⁹⁹ PCA Case N° 2013-30 In the Matter of the Atlanto-Scandian Herring Arbitration before an Arbitral Tribunal constituted under Annex VII to the 1982 United Nations Convention on the Law of the Sea between the Kingdom of Denmark in respect for the Faroe Islands and The European Union

¹⁰⁰ UNCLOS 297(3)a)

¹⁰¹ Az Európai Parlament és a Tanács 1026/2012/EU rendelete a halállományok megőrzésére irányuló, a nem fenntartható halászatot lehetővé tevő országok esetében alkalmazandó egyes intézkedésekről, [2012] HL L 316, 2012.11.14., p. 34-37.

¹⁰² Halállomány Megállapodás

*halászati tevékenységhez vezetnek, amelynek hatására az állomány nem fenntartható állapotba kerülhetne. E feltétel akkor is teljesültnek tekintendő ha az adott ország által elfogadott halászati gazdálkodási intézkedések csak a mások által elfogadott intézkedéseknek köszönhetően nem vezettek az állomány nem fenntartható állapotba kerüléséhez.”*¹⁰³ Az ilyen államokkal szemben az EU többek között korlátozásokat vezethet be az Unió kikötőinek használatára vonatkozóan azokra a hajókra, amelyek az adott ország lobogója alatt a közös érdekű állományokat halásszák, és amelyek az adott ország lobogója alatt álló hajók által kifogott, közös érdekű állományból származó halat és haltermékeket szállítanak, illetve mennyiségi korlátozásokat vethet ki.¹⁰⁴ A Bizottság a 792/2013/EU végrehajtási rendelettel a Feröer-szigeteket nem fenntartható halászatot folytató országnak minősítette, és behozatali tilalmat rendelt el - a kikötőkben történő átrakodás célját is beleértve – minden olyan halra és haltermékre, amely a Feröer-szigetek fennhatósága alatt kifogott atlanti-skandináv heringből vagy makrélából áll, azokból készült vagy azok valamelyikét tartalmazza. Megtiltotta továbbá az Unió kikötőinek használatát a hering- és makrélaállományra halászó, a Feröer-szigetek lobogója alatt közlekedő hajók, illetve a hering és makréla kifogásából származó halat vagy halászati terméket szállító, a Feröer-szigetek vagy más államok lobogója alatt közlekedő, a Feröer-szigetek engedélyével rendelkező hajók számára.¹⁰⁵

A kizárólagos gazdasági övezet és a kikötő szerint illetékes állam jogai és kötelezettségei

Az UNCLOS alapján a parti államnak szuverén jogai vannak a tengerfenék feletti vízréteg, a tengerfenék és az altalaj akár élő, akár élettelen természeti erőforrásainak felkutatása, kiaknázása, megóvása és kezelése céljából és az övezet gazdasági kiaknázására és felkutatására irányuló egyéb tevékenységek tekintetében. A parti államnak joghatósága van a tengeri környezet védelme és megóvása tekintetében.¹⁰⁶

A végrehajtás szempontjából a kizárólagos gazdasági övezet egy komplex terület. A parti állam és a lobogó szerinti állam szuverén jogai és hatásköre között érzékeny egyensúly áll fenn. Az UNCLOS 73. és 292. cikke ezen érdekek egyensúlyban tartását igyekszik

¹⁰³ 1026/2012/EU rendelet 3. cikk

¹⁰⁴ 1026/2012/EU rendelet 4. cikk

¹⁰⁵ A Bizottság 792/2013 végrehajtási rendelete a Feröer szigetekkel szemben az atlanti-skandináv heringállomány megóvásának biztosítása érdekében alkalmazandó intézkedések megállapításáról, [2013] HL L 223, 2013.8.21., p. 1-7.

¹⁰⁶ UNCLOS 56. cikk

biztosítani, ahogyan ez az ITLOS előtt a Volga és Monte Confurco esetekben is megerősítést nyert.¹⁰⁷

A NEAFC Egyezmény alapján a szerződő feleknek mindent meg kell tenniük – a megfelelő szankciók alkalmazását is beleértve – annak érdekében, hogy a NEAFC Egyezmény előírásai érvényesüljenek, illetve, hogy a kötelező vált ajánlásokat az államok implementálják.¹⁰⁸ A Feröer-szigetek esetében e cikkely alapján a szerződő államok nem alkalmazhatnak szankciókat, hiszen az ajánlások nem váltak kötelező erejűvé rájuk nézve.

A NEAFC végrehajtást illető előírásai szerint a kirakodásra, átrakodásra készülő hajó lobogó szerinti állama köteles egy formanyomtatványt kitölteni, melyben többek között arról nyilatkozik, hogy a haláshajó a halállományra meghatározott kvótának megfelelő mennyiségű halat halászott, a fedélzeten található hal mennyiségét megfelelően jelentették, illetve amennyiben a halállomány halászatát illetően korlátozások vannak érvényben, ezt figyelembe vették.¹⁰⁹ A végrehajtási szabályokat módosították, mely módosítások 2015 júliusában fognak hatályba lépni. Az új előírások alapján a behajózás, átrakodás, kirakodás és a kikötők egyéb célú használata nem engedélyezhető, amennyiben a kikötő szerinti állam egyértelmű bizonyítékkal rendelkezik azt illetően, hogy a fedélzeten található fogás egy szerződő állam nemzeti joghatósága alá tartozó területtel kapcsolatban előírt követelményeinek megsértésével történt.¹¹⁰ A NEAFC végrehajtási előírásai jelenleg nem szolgáltatnak jogalapot az egyik szerződő állam számára, hogy az EU intézkedéseire hasonló intézkedéseket hozzon egy másik szerződő állammal szemben.

A Halállomány Megállapodás meghatározza, hogy a kikötő szerinti illetékes állam milyen intézkedéseket hozhat, illetve köteles hozni a halállományok megóvása érdekében. Ennek megfelelően joga és kötelessége a nemzetközi joggal összhangban olyan intézkedéseket hozni, melyek javítják a regionális és globális védelmi és kezelési intézkedések hatékonyságát. Az ilyen intézkedések meghozatalánál az államok hajói közti hátrányos megkülönböztetést tiltja. Amennyiben kiderül, hogy a fogás oly módon került kifogásra, hogy az aláássa a regionális és globális védelmi és kezelési intézkedések hatékonyságát a nyílt tengeren, a nemzeti hatóságok megtilthatják a kirakodást és az átrakodást.¹¹¹ Az államok a területükön található kikötők felett szuverenitással rendelkeznek, melyet a nemzetközi joggal

¹⁰⁷ The „Monte Confurco” case (Seychelles v. France) (prompt release) (2000) 125 ILR 203, The Volga case (Russian Federation v. Australia) (prompt release) (2003) 42 ILM 159.

¹⁰⁸ NEAFC Convention Article 15.

¹⁰⁹ NEAFC Scheme of Control and Enforcement 2014, Article 23.1.

¹¹⁰ Report of the 32nd Annual Meeting of the North-East Atlantic Fisheries Commission, Recommendation to amend the Scheme of Control and Enforcement in order to be aligned with the FAO Port State Measures Agreement, p. 2.

¹¹¹ Halállomány Megállapodás 23. cikk.

összhangban gyakorolhatnak. Az EU az említett rendeleteket a Közös Kereskedelmi Politikára hivatkozva bocsátotta ki.

Az RFMO-k által elfogadott védelmi és kezelési intézkedések hatékonyságát biztosító, illetve javító rendelkezések vagy globális követelményként jelennek meg a jogforrásokban vagy a szerződő parti államra vonatkozóan, amely részese az adott RFMO-nak. Utóbbi esetben egyértelmű az RFMO előírásai alapján, tehát ez esetben a NEAFC előírásai alapján, hogy az adott ajánlások nem váltak kötelező erejűvé a Feröer-szigetek tekintetében. Azonban amennyiben a globális vetületet nézzük, az RFMO által elfogadott védelmi és kezelési intézkedéseket a nyílt tengeren más államok nem aknázhathatják alá. A parti állam tekintetében az intézkedések nem kötelező erejűek, de ez ugyanakkor nem jelentheti azt, hogy a jelen esetben regionális szinten érvényesülő *pacta tertiis nec nocent nec prosunt* elve globális szinten kedvezőbb helyzetbe hozza a kifogásoló parti államot, mint a harmadik államokat.

Kapcsolat a jogellenes, nem bejelentett és szabályozatlan halászattal

Ezen a ponton érdemes megjegyezni azt is, hogy ezen globális és regionális előírások a jogellenes, nem bejelentett és szabályozatlan (IUU) halászat elleni küzdelem jelentős eszközei. A FAO definíciója szerint az IUU halászatot alkotó három kategória egyikébe, a szabályozatlan halászat körébe tartozik a halászat, melyet azon területeken vagy olyan halállományokkal kapcsolatban végeznek, melyekre nézve nincsen alkalmazandó kezelési vagy védelmi intézkedés, és amelyen a halászati tevékenységet oly módon folytatják, hogy az nem összeegyeztethető az államot terhelő nemzetközi jogi felelősséggel az élő tengeri források megőrzését illetően.¹¹²

Tartozhat-e ebbe a kategóriába a Feröer-szigetek halászata a heringet illetően? A regionális szintet tekintve rájuk nézve nincsen elfogadott alkalmazandó kezelési vagy védelmi intézkedés, míg a globális szabályozás előírásaival megkérdőjelezhető az összeegyeztethetőség. Az IUU halászatot folytató hajókról az RFMO-k nyilvántartást vezetnek. A nyilvántartásban szinte kizárólag olyan hajók szerepelnek, melyek lobogó szerinti állama nem tagja az adott RFMO-nak, tehát a NEAFC esetében a legtöbb ilyen hajó például Panama zászlója alatt hajózik.¹¹³ Nem kizárt, hogy egy RFMO szerződő fél lobogója alatt hajózó hajó az adott RFMO által kibocsátott listára kerüljön, így például a NEAFC korábban egy orosz lobogó alatti hajót is hozzáadott a listához.

¹¹² FAO, International Action to Prevent, Deter and Eliminate Illegal, Unreported and Unregulated Fishing (Rome, FAO, 2001).

¹¹³ <http://iuu-vessels.org/iuu>, Letöltve: 2014.03.04.

Alapvetően az RFMO feladata volna az RFMO szerződő feleinek lobogója alatt hajózó hajók tevékenységére vonatkozó intézkedések meghozatala, illetve azok végrehajtásának biztosítása. Ez azonban nem egy olyan hatáskör, mely az IUU elleni küzdelem egyéb eszközeit helyettesíti, hanem azok mellett és azokkal együtt igyekszik eredményt elérni.

Felmerül a kérdés, hogy előfordulhatna-e, hogy a Feröer-szigetek lobogója alatt hajózó hajók kerülnek a NEAFC javaslatára az IUU feketelistára? Amennyiben igen, a hering halászat ezen vetülete is az RFMO-k hatékonyságát kérdőjelezi meg, hiszen a NEAFC előírásainak megfelelően – mely fő tevékenysége éppen a halállományok megfelelő szintű kiaknázását célozza – járt el a Feröer-szigetek, és mégis akár a NEAFC által készített IUU feketelistán is szerepelhetne. A kérdés végezetül itt is a globális előírásokhoz vezet, a Halállomány Megállapodáshoz, és végső soron az együttműködési kötelezettség mibenlétéhez.

Vitarendezés a Világkereskedelmi Szervezet előtt

Dánia, a Feröer-szigetekkel együtt 1995 óta a WTO tagja, ahogyan az EU is tag. Dánia a Feröer-szigetek tekintetében konzultációs kérelmet nyújtott be a WTO-hoz 2013 novemberében.¹¹⁴ A konzultáció a WTO vitarendezési mechanizmusának formális kezdete.¹¹⁵ A decemberben tartott konzultáció nem vezetett egyetértéshez, így Dánia egy panel felállítását kérte 2014 januárjában.¹¹⁶ Az EU megakadályozta a panel felállítását a Vitarendezési Testület első gyűlésén, azonban a panel felállításra került 2014 februárban.¹¹⁷ A Feröer-szigetek panasza szerint az EU kereskedelemkorlátozó intézkedései összeegyeztethetetlenek az Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény 1994 (GATT 1994)¹¹⁸ I:1., V:2 és XI:2 cikkeivel, azaz a legnagyobb kedvezmény elvével, az árutovábbítás szabadságával és a mennyiségi korlátozások tilalmával.

Az EU a GATT 1994 XX. cikkére hivatkozhat védekezésében, mely kivételeket határoz meg, amelyek céljából a részes államok korlátozó eszközöket alkalmazhatnak. A XX. cikk meghatároz egy követelményt, melynek az összes esetben teljesülnie kell: az intézkedések alkalmazása nem jelentheti a szolgáltatás-kereskedelem burkolt korlátozását, illetve az önkényes és megalapozatlan diszkrimináció eszközét olyan országok között, ahol

¹¹⁴ European Union – Measures on Atlanto-Scandian Herring – Request for Consultations by Denmark in respect of the Faroe Islands, WT/DS469/1 G/L/1058, 2013. november 7.

¹¹⁵ WTO, Understanding on Rules and Procedures Governing the Settlement of Disputes, Article 4

¹¹⁶ European Union – Measures on Atlanto-Scandian Herring – Request for the Establishment of a Panel by Denmark in respect of the Faroe Islands, WT/DS469/2, 2014. január 10.

¹¹⁷ http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds469_e.htm Letöltve: 2014.03.04.

¹¹⁸ General Agreement on Trade and Tariffs, 1994

hasonló feltételek állnak fenn. A kivétel, melyre elsősorban hivatkozhat az EU a g) bekezdés, mely szerint a GATT 1994 egyezményt nem lehet úgy értelmezni, hogy az gátolja valamely tagot olyan intézkedések fogantatásában vagy végrehajtásában, amelyek kimeríthető természeti erőforrások megővésére vonatkoznak, amennyiben ezek az intézkedések a hazai termelés vagy fogyasztás korlátozásán keresztül fejtik ki hatásukat.¹¹⁹ A másik lehetőség a b) pontra hivatkozás, mely szerint a GATT 1994 egyezményt nem lehet úgy értelmezni, hogy az gátolja valamely tagot olyan intézkedések fogantatásában vagy végrehajtásában, melyek szükségesek az emberi, állati, növényi élet vagy egészség megővéséhez.¹²⁰

A WTO gyakorlata azt mutatja, hogy a viták elbírálásánál a környezetvédelmi szempontok javarészt eltörpülnek a szabad kereskedelem érvényesülése mellett.¹²¹ A *Tuna/Dolphin I* vitában¹²² az Amerikai Egyesült Államok embargót hirdetett a tengeri emlősök védelmét szolgáló amerikai törvény alapján¹²³, mely szerint megtilthatták a hatóságok a kereskedelmi halak vagy halakból készült termékek behozatalát, melyeket olyan technológiával halásztak, mely az óceán emlőseinek esetleges sérülését vagy halálát okozhatja az amerikai hatóságok által meghatározott mérték felett. Így megtiltották az erszényes kerítőhálóval fogott tonhal importálását mindaddig, míg az adott esetben bizonyítást nem nyer, hogy a halászó állam emlősöket védő rendelkezései megfelelnek az amerikai előírásoknak.¹²⁴ Mexikó a WTO előtt panaszt nyújtott be az amerikai rendelkezésekkel szemben a GATT mennyiségi korlátozások tilalmára hivatkozva. Az Amerikai Egyesült Államok érvelésében arra hivatkozott, hogy az emlősök védelmét szolgáló törvény belső szabályozásnak minősül a GATT III. cikke alapján. A WTO Panel úgy találta, hogy az import tilalom nem minősül belső szabályozásnak, illetve összeegyeztethetetlen a mennyiségi korlátozások tilalmával.

A *Tuna/Dolphin II*¹²⁵ vita az Amerikai Egyesült Államok ugyanezen rendelkezései miatt indult, azonban ezúttal az EU indította az eljárást. A WTO Panel ismét úgy ítélte meg, hogy a rendelkezések a mennyiségi korlátozások tilalmával összeegyeztethetetlenek voltak.

¹¹⁹ GATT, 1994 XX. cikk (g)

¹²⁰ GATT, 1994 XX. cikk (b)

¹²¹ John Shamsey, "ITLOS Vs. Goliath: The International Tribunal for the Law of the Sea Stands Tall with the Appellate Body in the Chilean-EU Swordfish Dispute," *Transnational Law & Contemporary Problems* 12 (2002): p. 528–533.

¹²² GATT Dispute Panel Report on United States-Restrictions on Imports of Tuna, 1991. szeptember 3., DS21/R - 39S/155. (továbbiakban: *Tuna/Dolphin I*)

¹²³ Marine Mammal Protection Act of 1972

¹²⁴ *Tuna/Dolphin I* at para. 2.7.

¹²⁵ Report of the GATT Panel, United States-Restrictions on Imports of Tuna (U.S.-EU Dispute) DS29/R, 1994. május 20. (továbbiakban: *Tuna/Dolphin II*)

A *Shrimp/Turtle* eset¹²⁶ szintén hasonló volt. Az Amerikai Egyesült Államok elfogadott egy törvényt, mely a garnélarák behozatalát tiltotta meg abban az esetben, amennyiben olyan technológiával fogták, mely a teknősök elpusztulását nem előzi meg. A Fellebbezési Testület elismerte az előírások környezetvédelmi célzatának helyességét és a feltételezhető hatékonyságát e téren, mégis ismét úgy döntött, hogy a mennyiségi korlátozások tilalmával ellentétben a rendelkezés, mivel önkényes és diszkriminatív módon alkalmazták.¹²⁷

A fenti esetek mindegyikében a GATT XX. cikkének b) és g) bekezdéseire hivatkozott az Amerikai Egyesült Államok. A b) bekezdést, azaz az emberi, állati, növényi élet vagy egészség megóvásához szükséges intézkedések kivételét azért utasította el a WTO Panel, mert úgy találta, hogy a kivétel célja olyan korlátozó intézkedések engedélyezése, melyek törvénybe iktatása a közrend érdekében elkerülhetetlen, és ez a követelmény ezen esetekben nem teljesült.¹²⁸

A kimeríthető természeti erőforrások megóvásához szükséges intézkedések kivételét illetően a WTO Panel egy tesztet alakított ki, mely három követelményt tartalmaz.¹²⁹ A szabályozásnak a kimeríthető természeti források megóvását szolgáló politikák körébe kell tartoznia, kapcsolódnia kell a természeti erőforrások védelméhez, továbbá a XX. cikk preambuluma nem jelentheti a nemzetközi kereskedelem burkolt korlátozását és nem lehet az önkényes és megalapozatlan diszkrimináció eszköze.¹³⁰ A teszt ellenére a Panel úgy találta, hogy azon intézkedéseknek, melyek kizárólag más államok politikájának megváltoztatására irányulnak, nem lehet az elsődleges célja a kimeríthető természeti erőforrások megóvása vagy a hazai termelés vagy fogyasztás korlátozása.¹³¹

A heringállomány kimeríthető természeti forrás, ahogyan a tonhal- és a teknősalomány is. Az EU kereskedelemkorlátozó rendeletei kapcsolódnak a természeti erőforrások védelméhez, azonban a Közös Kereskedelmi Politika keretében kerültek kibocsátásra, mely feltehetően nem felel meg a WTO korlátozást megengedő tesztje azon részének, mely szerint a szabályozásnak a kimeríthető természeti források megóvását szolgáló politikák körébe kell tartoznia.

¹²⁶ Report of the Appellate Body, United States-Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products, WT/DS58/AB/R, 1999 (továbbiakban: *Shrimp/Turtle*)

¹²⁷ *Shrimp/Turtle* para. 140., 184.

¹²⁸ *Tuna/Dolphin I* para. 5.27, 5.28., *Tuna/Dolphin II* para. 5.39

¹²⁹ Shamsy, "ITLOS Vs. Goliath," p. 531.

¹³⁰ *Tuna/Dolphin II* para. 5.12.

¹³¹ *Tuna/Dolphin II* para. 5.39.

A Chile és az EU közötti vita a kardhalról is sok hasonlóságot mutat a hering vitával. Ennek az esetnek az érdekessége a vitarendezés szempontjából abban rejlik, hogy a vita két különböző vitarendezési fórum előtt szerepelt szinte egyidőben. A két fórum pedig a WTO, amely nem túlzottan érzékeny a környezetvédelmi kérdésekben, míg a másik az ITLOS, mely gyakorlata sokkal inkább kiáll a környezetvédelmi elvek mellett, így a párhuzamos eljárások a kérdés eltérő megítélésének lehetőségét hordozták magukban.¹³²

Chile halászati törvényének egyik cikkelye megtiltotta a chilei kikötőkben történő kirakodást és átrakodást azon hajók számára, melyek fogásainak mértéke nem összeegyeztethető a kardhalat érintő védelmi intézkedéseket megállapító chilei szabályozással. Az EU álláspontja szerint Chile előírásai a kizárólagos gazdasági övezeten túl nem alkalmazhatóak, az UNCLOS-szal összeegyeztethetetlenek, és a nyílt tenger szabadságának elvét sértik. Az EU továbbá azzal érvelt, hogy a Csendes-óceán dél-keleti részén hatáskörrel rendelkező RFMO hiányában a nyílt tengeren kizárólag a lobogó szerinti államnak van joghatósága. Míg a chilei álláspont szerint az EU nem működött együtt a parti állammal a halállomány megőrzését illetően, és nem ellenőrizte a lobogója alatt hajózó halászhajók működését.¹³³

Az EU panaszát 2000 áprilisában nyújtotta be a WTO-hoz, melyben azt állította Chile megsértette a GATT V. és XI. cikkét, azaz az árutovábbítás szabadságának és a mennyiségi korlátozások tilalmának elvét.¹³⁴ Chile az ITLOS-t részesítette előnyben vitarendezési fórumként, az EU nem jelölt meg egy fórumot sem, így az UNCLOS XV. része alapján a vita választottbírószághoz kerülhetett csak. A felek 2000 novemberében megegyeztek egy Különleges Kamara felállításáról az ITLOS előtt.¹³⁵ A kardhal vita egyik lényegi kérdése a következő volt: Hozhat-e egy állam egyoldalúan, jóhiszeműen, megkülönböztetéstől mentes környezeti szabályozást, mely hatással van más államok korlátozatlan kereskedelmi jogaira?¹³⁶ A választ erre a kérdésre a döntések nem adták meg, mivel Chile és az EU megállapodtak és az eljárásokat felfüggesztették.¹³⁷ Továbbá arra sem derült fény, milyen következményei lettek volna az esetlegesen ellentmondó döntéseknek.

¹³² Shamsey, "ITLOS Vs. Goliath"; Marcos A. Orellana, "Swordfish Dispute Between the EU and Chile at the ITLOS and the WTO, The," *Nordic Journal of International Law* 71 (2002): p. 55–81.

¹³³ Orellana, "Swordfish Dispute Between the EU and Chile at the ITLOS and the WTO, The," 61.

¹³⁴ Chile - Measures Affecting the Transit and Importation of Swordfish - Request for Consultations by the European Communities, G/L/367 ; WT/DS193/1

¹³⁵ ITLOS, 'Case Concerning the Conservation and Sustainable Exploitation of Swordfish Stocks in the South-Eastern Pacific Ocean', Order 2000/3, 2000. december 20., Constitution of Chamber

¹³⁶ Shamsey, "ITLOS Vs. Goliath," p. 520.

¹³⁷ ITLOS Order 2009/1 of 16 December 2009, Case Concerning the Conservation and Sustainable exploitation of Swordfish Stocks in the South-Eastern Pacific Ocean; Chile - Measures Affecting the Transit and Importation of Swordfish - Joint Communication from the European Union and Chile – Addendum, G/L/367/Add.1 ; WT/DS193/4, 2010.06.03.

Számos esetben fennáll a lehetősége, hogy a felek több bírósághoz forduljanak. Amennyiben RFMO-k szerződő felei, illetve az EU vagy az EU tagállamai között alakul ki a vita, fennáll a lehetősége, hogy a különböző vitarendezési eljárások miatt, a hatásköri problémákból még több bonyodalom keletkezik.

A Feröer-szigetek státuszából adódó kérdések a vitarendezés terén

A Feröer-szigetek Dán Királyságon belüli speciális státusza további kérdések felmerüléséhez vezethet. Bár a Feröer-szigetek a korábban vázoltak szerint széleskörű autonómiával rendelkeznek, a nemzetközi közösségben való szereplése változatos formákat ölt. A nemzetközi vitarendezési fórumok előtt Dánia indítja az eljárást. Ez ahhoz a kérdéshez vezethet, hogy vajon tekinthető-e az EU egy tagállama által indított eljárásnak, mely az Európai Bíróság hatáskörével kapcsolatban eredményezhet további kérdéseket. A kérdésekhez elsősorban az Európai Bíróság egy korábbi ítélete, a MOX Plant eset vezet.

1992-ben az Egyesült Királyság területén, Sellafieldben épült egy üzem MOX¹³⁸ készítésére, mely 2001-től a brit hatóságok által megkövetelt engedélyek birtokában üzemelt. A működéshez szükséges volt az esetleges környezeti ártalmak vizsgálata, illetve a radioaktív anyagok miatt az üzem létjogosultságának gazdasági igazolása. Az üzem az Ír-tenger partján, Anglia észak-nyugati részén található, Írország partjaitól csupán 180 kilométerre. Az írek aggódva fogadták az eseményeket, mivel a Sellafield komplexum tengeri környezetre gyakorolt káros hatását már évek óta tapasztalták.¹³⁹ Írország nem férhetett hozzá teljes mértékben a brit jelentésekhez, melyek az üzem létjogosultságának gazdasági alapját igazolták. Az OSPAR Egyezmény¹⁴⁰ vitarendezési keretein belül - melynek Írország és az Egyesült Királyság is részese – Írország eljárást indított az Egyesült Királyság ellen. A választottbíróság döntése értelmében az Egyesült Királyság nem sértette meg az OSPAR Egyezményt.¹⁴¹

Írország az említett választottbírósági eljárás alatt az UNCLOS vitarendezési lehetőségeit is igénybe véve egy második, párhuzamos eljárást is indított. A felek nem ugyanazt a fórumot választották, így az UNCLOS VII. melléklete szerinti választottbírósági eljárás maradt az egyetlen lehetőség. A választottbíróság felállításáig Írország előzetes intézkedések meghozatalát kérte az ITLOS-tól. Az UNCLOS 290(5) cikkének értelmében ennek a feltétele, hogy a megalakítandó választottbíróságnak *prima facie* hatásköre legyen, és

¹³⁸ mixed oxid: plutónium és urán keverék, melyet egyes atomerőművekben üzemanyagként használnak

¹³⁹ Robin R. Churchill, "MOX Plant Arbitration and Cases," *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, September 2007, para. 2–4.

¹⁴⁰ The Convention for the Protection of the marine Environment of the North-East Atlantic, 1992

¹⁴¹ Dispute Concerning Access to Information Under Article 9 of the OSPAR Convention (Ireland v United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland) Final Award, The Hague, 2003. július 2.

a helyzet sürgőssége megkívánja az előzetes intézkedések elrendelését. A bíróság úgy találta, hogy az előbbi követelmény teljesül, de a sürgősség követelménye hiányzik.

2 hónappal az ITLOS döntése után, a VII. melléklet szerint felállított választottbíróság is úgy találta, hogy hatáskörrel rendelkezik. Az Európai Bizottság eközben eljárást indított Írország ellen¹⁴² arra hivatkozva, hogy Írország az UNCLOS vitarendezési eljárásának igénybevitelével figyelmen kívül hagyta az Európai Közösséget létrehozó Szerződés (továbbiakban: EKSz) 292. cikkét, mely szerint a közösségi jog értelmezésére vagy alkalmazására vonatkozó viták eldöntésére vonatkozóan az Európai Bíróság kizárólagos joghatósággal rendelkezik. Tehát ez esetben kizárólagos joghatósággal rendelkezik a Közösség a környezetvédelem területén fennálló külső hatásköre gyakorlása során vállalt kötelezettségeket tartalmazó rendelkezéseinek értelmezésével vagy alkalmazásával kapcsolatban.¹⁴³

Az UNCLOS egy vegyes megállapodás, azaz az EU és tagállamai is részesei. A felmerülő kérdés így az, hogy az UNCLOS azon a rendelkezései, amelyekre Írország a MOX üzemmel kapcsolatos vita során a választottbíróság előtt hivatkozik, közösségi hatáskörbe tartoznak-e.¹⁴⁴ Ehhez azt kell bizonyítani, hogy az EU-nak hivatkozott előírásokkal kapcsolatban hatásköre van, és nem azt, hogy kizárólagos hatáskörrel rendelkezik.¹⁴⁵

A Bíróság ítéletében kifejti, hogy hatáskör átruházás történt a hivatkozott kérdésekben, melyet az UNCLOS-hoz való csatlakozáskor az EU által tett nyilatkozat¹⁴⁶, illetve az bizonyít, hogy Írország panaszának tárgyához kapcsolódóan létezik az EU jogban szabályozás. Így az EKSz. 300(7) cikke alapján az UNCLOS előírásai az EU jogrendjének részét képezik, és az EU hatáskörrel rendelkezik azok értelmezéséhez vagy alkalmazásához kapcsolódó vitákban. Ez a hatáskör az EKSz. 292. cikkének és az UNCLOS 282. cikkének megfelelően kizárólagos. A MOX Plant ügyben az Európai Bíróság azt a határozatot hozta, hogy Írország megsértette az EKSz 292. cikkelyét azzal, hogy az UNCLOS szerint választottbírósági eljárást indított.¹⁴⁷

Az Európai Bíróság hatáskörének kérdése természetesen csak akkor merülne fel, amennyiben az Európai Bizottság eljárást indítana ebben az ügyben a választottbírósági

¹⁴² A C-459/03. sz. ügyben 2006. május 30-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-4657. o.).

¹⁴³ C-459/03, 80.

¹⁴⁴ C-459/03, 86.

¹⁴⁵ C-459/03, 93.

¹⁴⁶ [http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#European Community](http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_declarations.htm#European%20Community)
Upon signature, Letöltve: 2014.03.06.

¹⁴⁷ C-459/03, 80-139.

eljáráshoz kapcsolódóan. A következő kérdés így az lehetne, hogy az UNCLOS hivatkozott cikke, a 63(1) közösségi hatáskörbe tartozik-e.

E kérdésekre a választ az Európai Bíróság előtt indított eljárás adhatná meg, az én célom e fejezetben csupán egy újabb vetület, egy újabb érdekes lehetőség felvetése és felvázolása volt a jelen vita rendezése kapcsán.

Következtetések összegzése

Dolgozatomban az államok közötti együttműködést vizsgáltam a megosztott halállományok kezelésre terén, különös tekintettel a hering vitára. A vita körülményeinek, sajátosságainak vizsgálata után a folyamatban levő vitarendezési eljárásokat tanulmányoztam, illetve az esetlegesen felmerülő kérdéseket mérlegeltem.

Az UNCLOS által meghatározott kötelezettség az együttműködésre a halállományok megóvása és kezelése terén túlságosan tág teret hagy az államoknak az együttműködés alóli kibúvára. Ez hamar egyértelművé vált az egyezmény hatályba lépése után, és a Halállomány Megállapodás a kizárólagos gazdasági övezeteken túlnyúló és hosszú távon vándorló halállományok védelmének érdekében az együttműködési kötelezettséget, illetve a nyílt tengeri halállományokkal kapcsolatos egyéb előírásokat pontosította és szigorúbb kereteket határozott meg az eredményesebb végrehajtás érdekében. A Halállomány Megállapodás egyik problémája, hogy kevesebb állam részese, mint az UNCLOS-nak, ami értelemszerűen csökkenti a hatékonyságát. A következő probléma abban rejlik, hogy az együttműködési kötelezettség úgy tűnik, maguknak az RFMO-knak a létrehozására, az azokhoz való csatlakozásra vonatkozik – vagy legalábbis értelmezhető így – és nem foglalja magában az ezt követő lépcsőfokot, az RFMO-n belüli együttműködést. Így az RFMO-k a Halállomány Megállapodás előírásait sok esetben nem megfelelően implementálják, amelynek eredményeképpen az RFMO-k szinte ugyanazokkal a problémákkal szembesülnek, mint amelyek kezelésére létrehozták őket. Ennek egyik megnyilvánulása a NEAFC esetében a kifogásolás intézménye, amely tulajdonképpen aláaknázza az együttműködés teljes folyamatát a kezelési és védelmi intézkedések meghatározására, és így könnyedén megghiúsítja a halállományok megóvására irányuló erőfeszítéseket is. Bár az elmúlt évtizedekben számos előrelépés történt, a fenntartható fejlődés koncepciójának a halászat terére vonatkozó normái még mindig sok bizonytalanságot rejtnek.

A hering vita és az államoknak a NEAFC-on belüli együtt-nem-működése jól példázza a fentiekben leírtakat, ahogyan azt is, hogy a nemzetközi jog, a tengerjog terén párhuzamosan

létező számos vitarendezési fórum, illetve a különböző vitarendezési mechanizmusok további kérdéseket vetnek fel.

A korábbi jogesetek alapján kétséges, hogy a WTO előtti eljárásban a környezetvédelmi kivételeknek helyet ad a Panel. A kereskedelmi szabályok szigorú értelmezése a fenntartható fejlődést akadályozhatja, a halállományok megóvása nem csak a vitában álló államok érdeke és felelőssége, hanem az egész emberiségé. A WTO vitarendezési testülete előtt emelkedik a vegyesen kereskedelmi és környezeti vonatkozású ügyek száma mely amellet, hogy a viták környezeti vonatkozásában kedvezőtlenebb ítéletet eredményezhet, az alapvetően kereskedelmi szervezet delegitimációjához is vezethet.

A választottbíróság ítélete az ügyben nagyon érdekes lehet, és remélhetőleg hozzájárul az együttműködési kötelezettségből fakadó jelenlegi problémák megoldásához, illetve a hasonló viták megelőzéséhez.

Bár a vita különböző vetületeit érinti a két párhuzamos eljárás a WTO és a választottbíróság előtt, lehetséges, hogy egymásnak ellentmondó döntések születnek.

A hering vita jól szemlélteti a vitarendezési mechanizmusok közötti koherencia problémáit. A felmerülő nehézségek, melyek sok esetben a viták elhúzódását is eredményezhetik, visszavezetnek az együttműködés kötelezettségének jelentőségéhez, hiszen tisztázott tartalommal, és megfelelő végrehajtással feltehetően csökkentené vagy megelőzné a hasonló jellegű viták kialakulását.

Hivatkozott irodalom

- Albæk Jensen, Jørgen. "Faroe Islands," *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, 2007.
- Annick Van Houtte. "Legal Aspects in the Management of Shared Fish Stocks." In *Papers Presented at the Norway- FAO Expert Consultation on the Management of Shared Fish Stocks, Bergen, Norway, 7- 10 October 2002*, edited by FAO and Norway- FAO expert consultation on the management of shared fish stocks, p. 30–42. Rome: Food and Agriculture Organization, 2003.
- Applebaum, Bob, and Amos Donohue. "The Role of Regional Fisheries Management Organizations." In *Developments in International Fisheries Law*, edited by Ellen Hey, p. 217–249, 1999.
- Bjørndal, Trond. "Management of a Straddling Fish Stock: The Case of the Norwegian Spring-spawning Herring Fishery." In *Papers Presented at the Norway- FAO Expert Consultation on the Management of Shared Fish Stocks, Bergen, Norway, 7- 10 October 2002*, edited by FAO, p. 68–85. Rome: FAO, 2003.
- Churchill, R. R, Daniel Owen, and Oxford University Press. *The EU Common Fisheries Policy Law and Practice*. Oxford: Oxford University Press, 2010.
- Churchill, Robin R. "MOX Plant Arbitration and Cases." *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, September 2007.
- Csatlós, Erzsébet. "Grotius És a Mare Liberum Konceptiója." *Jogtörténeti Szemle* 2012, no. 3 (2012): p. 1–10.
- Eliassen, Bogi. "Non-Sovereign Polities and Their Access to the International Community." In *The Right to National Self-determination: The Faroe Islands and Greenland*, edited by Sjúrdur Skaale, p. 179–203. Leiden; Boston; Leiden: Nijhoff ; Brill, 2004.
- FAO Fisheries Department. *The State of World Fisheries and Aquaculture*. Rome: Food and Agriculture Organization of the United Nations, 1995.
- Franckx, Erik, and Koen Van den Bossche. "The Role of the European Union in Regional Fisheries Organizations." In *Recasting Transboundary Fisheries Management Arrangements in Light of Sustainability Principles: Canadian and International*

- Perspectives*, edited by Dawn A. Russell and D. L. VanderZwaag, p. 419–448. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011.
- Grotius, Hugo. *The Freedom of the Seas, Or, The Right Which Belongs to the Dutch to Take Part in the East Indian Trade*. Translated by Ralph Van Deman Magoffin. New York: Oxford University Press, 1916.
- Hardin, Garrett. “A Közlegelők Tragédiája.” In *Természet És Szabadság*, edited by András Lányi, p. 219–231. Osiris, 2000.
- Hayashi, Moritaka. “The Straddling and Highly Migratory Fish Stocks Agreement.” In *Developments in International Fisheries Law*, edited by Ellen Hey, p. 55–83, 1999.
- Henriksen, Tore, Geir Hønneland, and Are K. Sydnæs. *Law and Politics in Ocean Governance: The UN Fish Stocks Agreement and Regional Fisheries Management Regimes*. Martinus Nijhoff Publishers, 2006.
- Hey, Ellen. “Global Fisheries Regulations in the First Half of the 1990s.” *International Journal of Marine and Coastal Law* 11 (1996): p. 459–490.
- Hey, Ellen. *The Regime for the Exploitation of Transboundary Marine Fisheries Resources: The United Nations Law of the Sea Convention Cooperation Between States*. Brill, 1989.
- Kirchner, Andree. “History of the Law of the Sea.” *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, Last updated 2007.
- Kvalvik, Ingrid. “The North East Atlantic Fisheries Commission And The Implementation Of Sustainability Principles: Lessons To Be Learned?” In *Recasting Transboundary Fisheries Management Arrangements in Light of Sustainability Principles: Canadian and International Perspectives*, edited by Dawn A. Russell, p. 387–417. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011.
- Molenaar, Erik Jaap. “The Concept of ‘Real Interest’ and Other Aspects of Co-operation through Regional Fisheries Management Mechanisms.” *The International Journal of Marine and Coastal Law* 15, no. 4 (November 1, 2000): p. 475–531.
- Munro, Gordon Ross. *The Conservation and Management of Shared Fish Stocks: Legal and Economic Aspects*. Rome: Food and Agriculture Organization, 2004.
- Munro, Gordon Ross. “The Management of Internationally Shared Fish Stocks: A Law and Economics Approach.” In *The Future of Ocean Regime-Building: Essays in Tribute to*

- Douglas M. Johnston*, edited by Aldo E. Chircop, Ted L. McDorman, and Susan J. Rolston, p. 411–435. BRILL, 2009.
- Nordquist, Myron H., Shabtai Rosenne, and Satya N. Nandan. *United Nations Convention on the Law of the Sea, 1982: A Commentary Online*. Martinus Nijhoff Publishers, 2013.
- Orellana, Marcos A. “Swordfish Dispute Between the EU and Chile at the ITLOS and the WTO, The.” *Nordic Journal of International Law* 71 (2002): p. 55–81.
- Rothwell, Donald, and Tim Stephens. *The International Law of the Sea*. Oxford, Portland: Hart Publishing, 2010.
- Shamsey, John. “ITLOS Vs. Goliath: The International Tribunal for the Law of the Sea Stands Tall with the Appellate Body in the Chilean-EU Swordfish Dispute.” *Transnational Law & Contemporary Problems* 12 (2002): p. 513–540.
- Sydnes, Are K. “Regional Fishery Organisations in Developing Regions: Adapting to Changes in International Fisheries Law.” *Marine Policy* 26, no. 5 (September 2002): p. 373–381.
- The Faroes and the EU -possibilities and Challenges in a Future Relationship*. Tórshavn: The Ministry of Foreign Affairs in the Faroes, 2010.

Egyéb felhasznált irodalom

Bangert, Kaare. "Fisheries Agreements." *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, July 2008.

Boyle, Alan. "Environmental Dispute Settlement." *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, April 2009.

Churchill, Robin Rolf, Lowe, Alan Vaughan. *The Law of the Sea*. Yonkers, NY: Juris Publ., 1999.

Cullis-Suzuki, Sarika, and Daniel Pauly. "Failing the High Seas: A Global Evaluation of Regional Fisheries Management Organizations." *Marine Policy* 34, no. 5 (September 2010): p. 1036–1042.

Freestone, David. "Fisheries, Commissions and Organizations." *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, December 2010.

Freestone, David. "High Seas Fisheries." *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, March 2009.

Froese, Rainer, and Martin Quaas. "Rio+20 and the Reform of the Common Fisheries Policy in Europe." *Marine Policy* 39 (May 2013): p. 53–55.

Håkon Hoel, Alf. "Performance Reviews of Regional Fisheries Management Organizations." In *Recasting Transboundary Fisheries Management Arrangements in Light of Sustainability Principles: Canadian and International Perspectives*, edited by Dawn A. Russell and D. L. VanderZwaag, p. 449–472. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, 2011.

Heywood, Anderson, David. "Straddling and Highly Migratory Fish Stocks." *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, May 2008.

Lodge, Michael W., and Satya N. Nandan. "Some Suggestions Towards Better Implementation of the United Nations Agreement on Straddling Fish Stocks and Highly Migration Fish Stocks of 1995." *International Journal of Marine and Coastal Law* 20 (2005): p. 345–379.

Lodge, Michael W., David Anderson, Gordon Ross Munro, Anna Willock, and Keith Sainsbury. *Recommended Best Practices for Regional Fisheries Management Organizations*. Chatham House Report, August 2007.
<http://www.chathamhouse.org/publications/papers/view/108602>.

- Ørebech, Peter, Ketill Sigurjonsson, and Ted L. McDorman. "1995 United Nations Straddling and Highly Migratory Fish Stocks Agreement: Management, Enforcement and Dispute Settlement, The." *International Journal of Marine and Coastal Law* 13 (1998): p. 119–141.
- Ørebech, Peter. "The 'Lost Mackerel' of the North East Atlantic-The Flawed System of Trilateral and Bilateral Decision-making." *INTERNATIONAL JOURNAL OF MARINE AND COASTAL LAW* 28, no. 2 (2013): p. 343–373.
- Peel, Jacqueline. "Paper Umbrella Which Dissolves in the Rain - The Future for Resolving Fisheries Disputes Under UNCLOS in the Aftermath of the Southern Bluefin Tuna Arbitration, A." *Melbourne Journal of International Law* 3 (2002): p. 53–78.
- Rao, Patibandla Chandrasekhara. "Law of the Sea, Settlement of Disputes." *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, March 2011.
- Rayfuse, Rosemary. "Future of Compulsory Dispute Settlement Under the Law of the Sea Convention, The." *Victoria University of Wellington Law Review* 36 (2005): p. 683–712.
- Reinisch, August. "International Courts and Tribunals, Multiple Jurisdiction." *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, April 2011.
- Serdy, Andrew. "POSTMODERN INTERNATIONAL FISHERIES LAW, OR WE ARE ALL COASTAL STATES NOW." *International and Comparative Law Quarterly* 60, no. 02 (May 12, 2011): p. 387–422.
- Stokke, Olav Schram. "Managing Straddling Stocks: The Interplay of Global and Regional Regimes." *Ocean & Coastal Management* 43, no. 2–3 (February 2000): p. 205–234.
- Stoll, Peter-Tobias. "World Trade Organization, Dispute Settlement." *Max Planck Encyclopedia of Public International Law*, April 2011.
- United Nations Division for Ocean Affairs and the Law of the Sea. *The Law of the Sea: The Regime for High-seas Fisheries : Status and Prospects*. Naciones Unidas, División de Asuntos Oceánicos y del Derecho del Mar, Oficina de Asuntos Jurídicos, 1992.
- Young, Margaret A. *Trading Fish, Saving Fish: The Interaction Between Regimes in International Law*. Cambridge, UK; New York: Cambridge University Press, 2011.